

A atención á diversidade no actual marco curricular

F2301032 – Normativa para a inclusión e a atención á diversidade

Francisco J. Casal Fernández

Ferrol, maio de 2024

**XUNTA
DE GALICIA**

CONSELLERÍA DE CULTURA,
EDUCACIÓN, FORMACIÓN
PROFESIONAL E UNIVERSIDADES

Advertencias

- Normativa: uff!
- Currículos: uff, uff!
- Rol crítico
- Audiencia: especialistas, docentes vs coordinadores, ED...
- Acompañamiento teórico

A AD na normativa

O currículo e a AD

Debates frequentes

A atención á diversidade na normativa

Cal é a normativa sobre inclusión e atención á diversidade?

Normativa específica

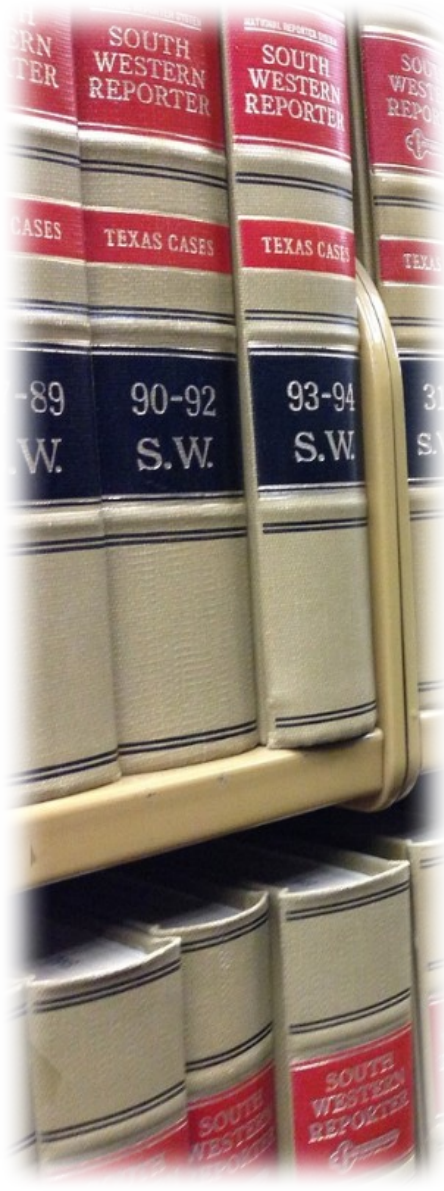
- Decreto 229/2011 e Orde do 8 do setembro de 2021
- Protocolos de AD

Normativa específica

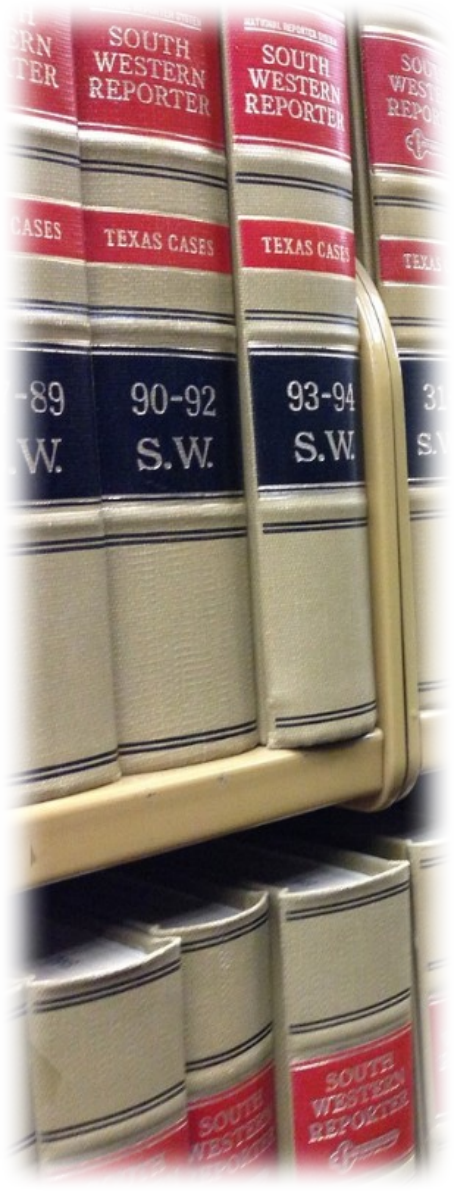

- Decreto 229/2011 e Orde do 8 do setembro de 2021
- Protocolos de AD
- Lei 4/2011 e Decreto 8/2015
- Protocolos EduConvives
- Orde do 23 de agosto de 2023

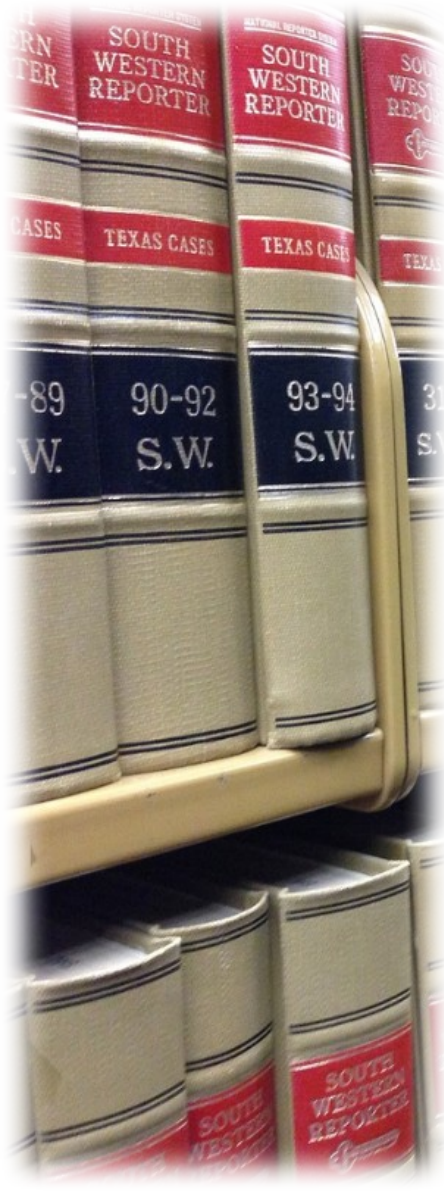
Normativa específica

- **Decreto 229/2011, do 7 de decembro**, polo que se regula a atención á diversidade do alumnado dos centros docentes da Comunidade Autónoma de Galicia nos que se imparten as ensinanzas establecidas na Lei orgánica 2/2006, do 3 de maio, de educación.
- **Orde do 8 de setembro de 2021** pola que se desenvolve o Decreto 229/2011, do 7 de decembro, polo que se regula a atención á diversidade (...).
- **Corrección de erros. Orde do 8 de setembro de 2021** pola que se desenvolve o Decreto 229/2011 (...).

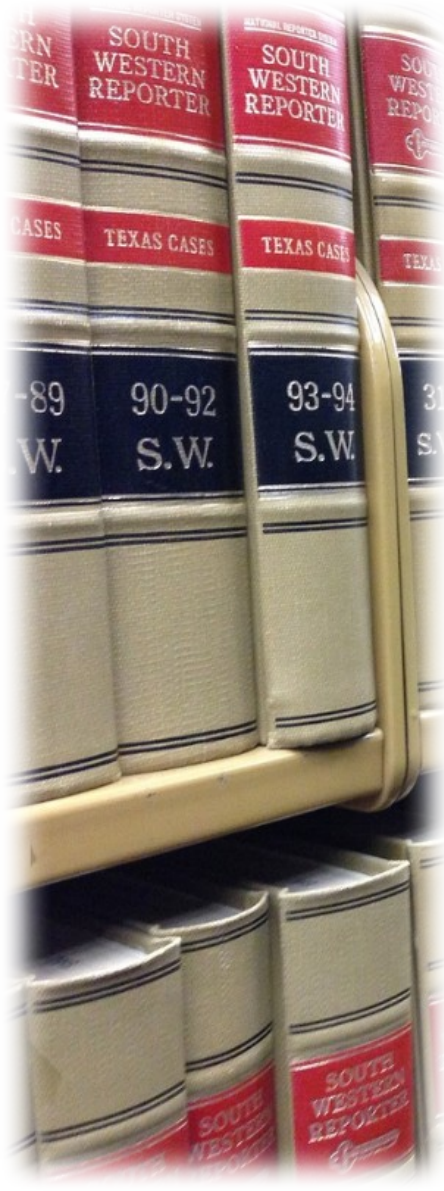
Normativa específica

- Ámbito de aplicación
- Concepto de AD e de MAD
- Actuaciones:
 - da Administración educativa
 - dos centros
- Medidas:
 - ordinarias
 - extraordinarias

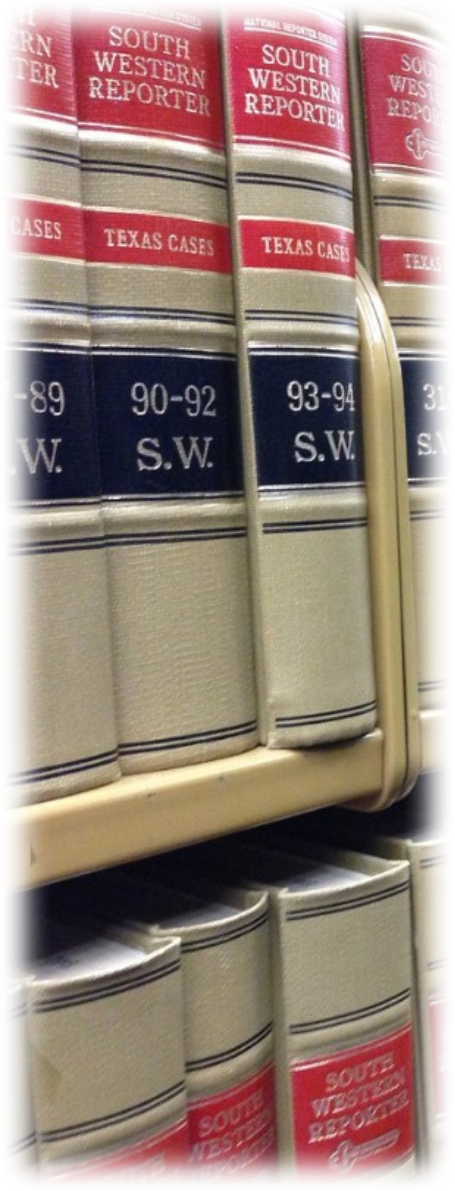
Normativa específica

- Modalidades de escolarización
- Promoción da escolarización e a formación
- PXAD
- Avaliación e informe psicopedagógico
- Recursos, desenvolvemento social e emocional, e outros

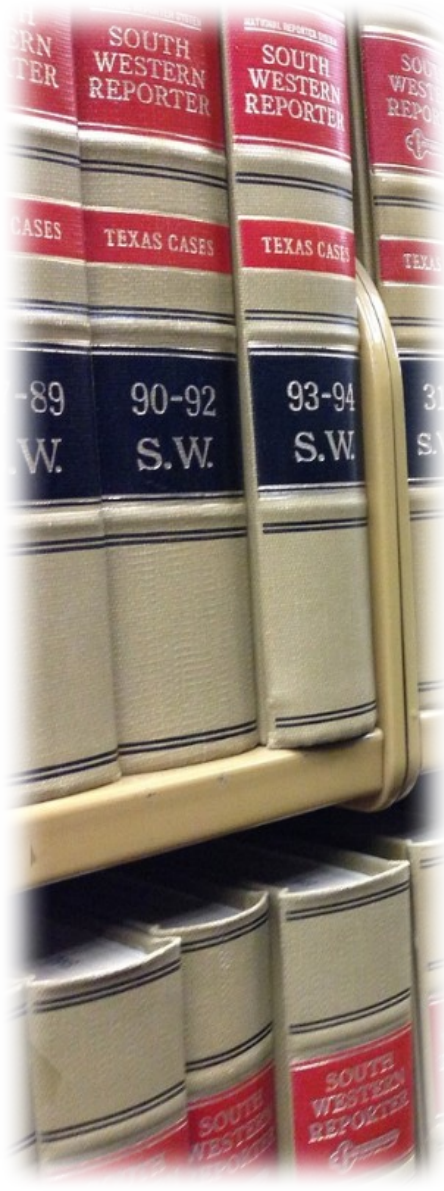
Normativa específica

- AD → (...) coa finalidade de facilitar o desenvolvemento persoal e social de cada alumna e alumno e o seu potencial de aprendizaxe, facilitándolles **a adquisición das competencias e a consecución dos obxectivos xerais** previstos nas ensinanzas (...) (a1)

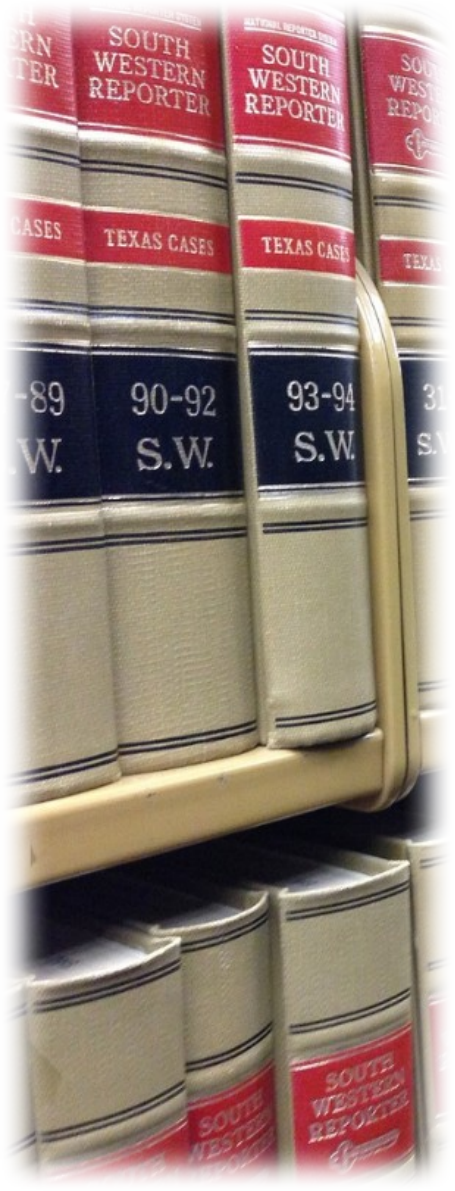
Normativa específica

- AD → (...) **adecuar a resposta educativa** ás diferentes características e necesidades, ritmos e estilos de aprendizaxe, motivacións, intereses e situacións sociais e culturais (...)

Normativa específica

- AD → (...) abrangue a **totalidade do alumnado**, quen deberá contar coas medidas e recursos educativos que respondan ás súas necesidades e características persoais (a4.2)

Normativa específica

- AD → Nas **decisións pedagóxicas**, organizativas e de xestión dos centros educativos terase en conta a atención á diversidade (a4.3)

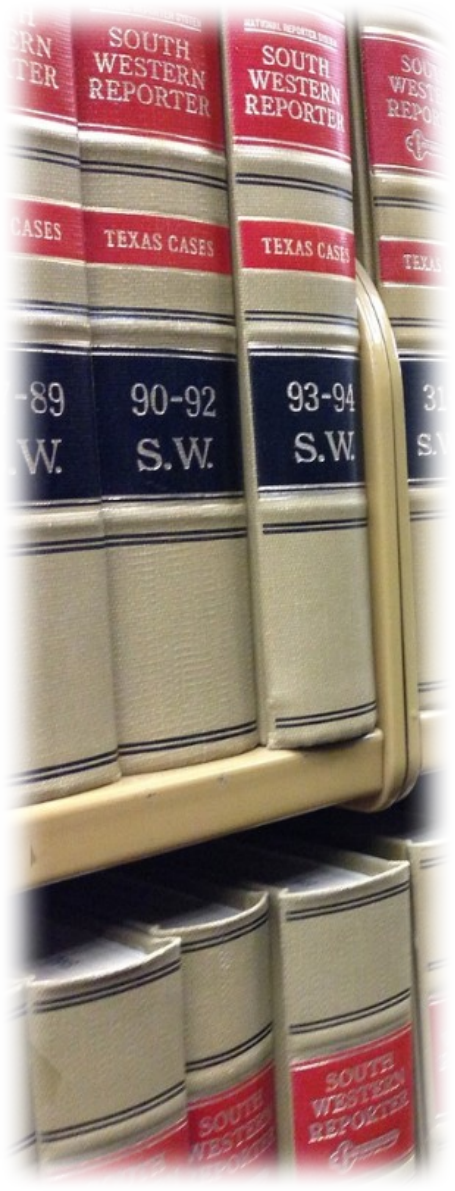

Hai algunha outra norma
importante sobre inclusión e
atención á diversidade?

Normativa xeral

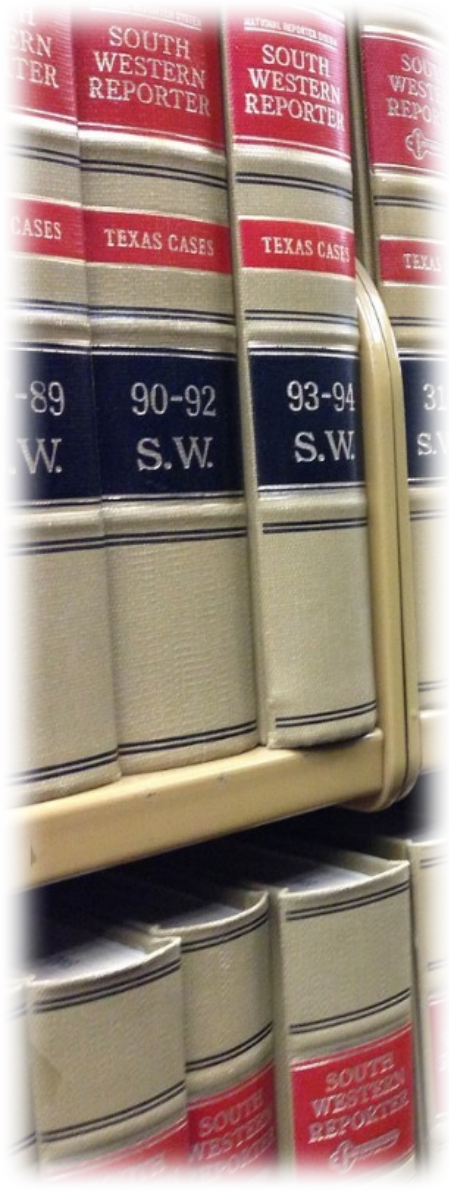

- Lexislación educativa xeral
- Lexislación sobre colectivos específicos
- Declaracións, convenios e informes internacionais

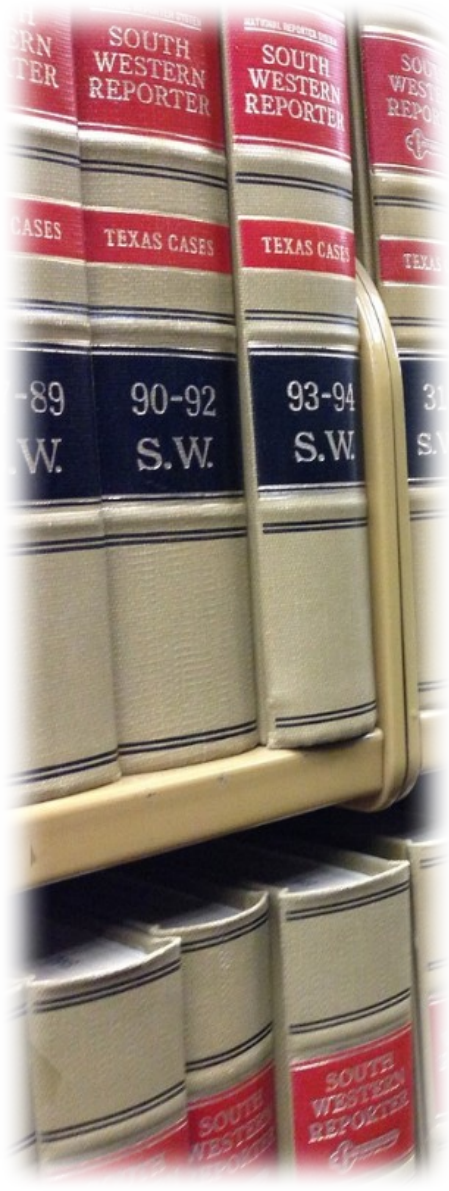
Normativa xeral

- CE, LOE, LODE...
- Lei 10/2014, do 3 de decembro, de accesibilidade.
- Real Decreto Legislativo 1/2013 sobre inclusión social de las personas con discapacidad.
- (Ratificación de la) Convención sobre los derechos de las personas con discapacidad.

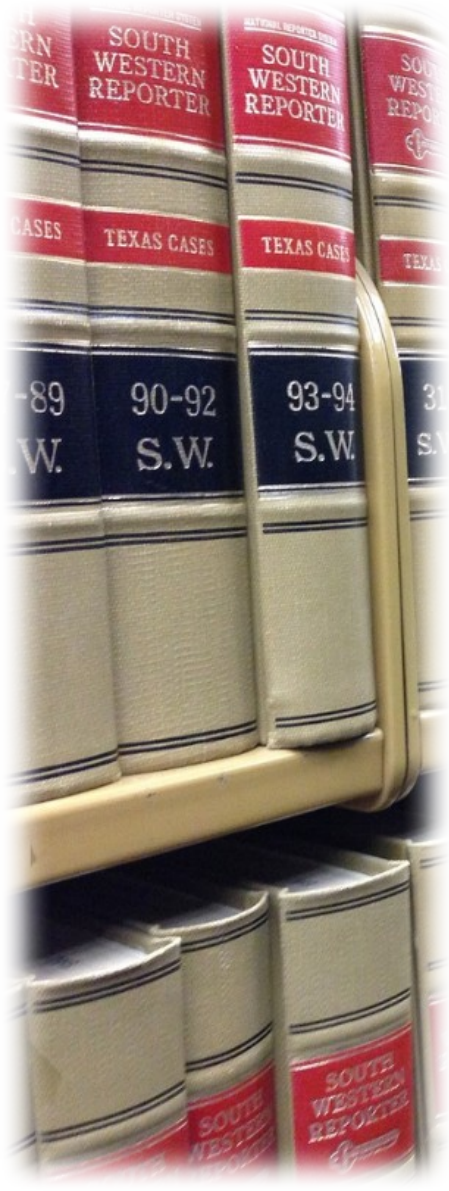
Normativa xeral

- Dereito á educación (a27 da CE)
- Dereitos e deberes (a6 da LODE)
- Principios e fins (Título preliminar, capítulo I da LOE)
- Equidade na educación (Título II da LOE)

Normativa xeral

- Conceptos fundamentais:
 - NEAE – NEE – ACI - integración tardía – DEA - etc.
 - Equidade
 - Compensación
 - Inclusión
 - Discriminación
 - Accesibilidade
 - Deseño universal
 - Axustes razoables

Normativa xeral

"Ajustes razonables: son las modificaciones y adaptaciones necesarias y adecuadas del ambiente físico, social y actitudinal a las necesidades específicas de las personas con discapacidad que **no impongan una carga desproporcionada o indebida**, cuando se requieran en un caso particular de manera eficaz y práctica, para facilitar la accesibilidad y la participación y para garantizar a las personas con discapacidad el goce o ejercicio, en igualdad de condiciones con las demás, de todos los derechos."

Hai máis normas que afecten
directamente á inclusión e á
atención á diversidade en
educación?

Outra normativa

- ROC
- Ordenación e currículo
- Plans e programas
- Formación do profesorado
- Servizos complementarios
- Etcétera

Outra normativa

- **ROC**
- **Ordenación e currículo**
- Plans e programas
- Formación do profesorado
- Servizos complementarios
- Etcétera

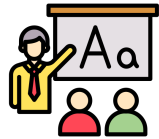
Hai falta de marco legal ou
reglamentario ou de
coñecemento sobre o dito marco?
Falla a praxe didáctica ou...?

Normativa (completa)

Pedagogía (e evidencias)

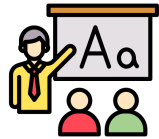
Experiencia docente*

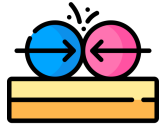
Normativa (completa)

Pedagogía (e evidencias)

Experiencia docente*

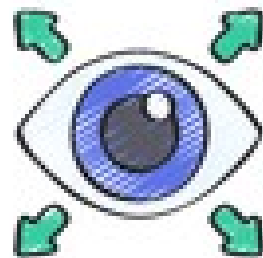

Entón por que a AD e a inclusión,
(ou a convivencia), son
habitualmente fonte de conflito?

PXAD

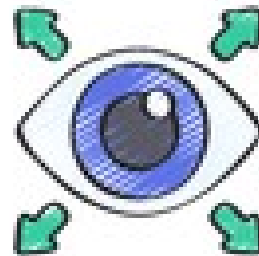

Inclusión-AD

PXAD

NOFC

Inclusión-AD

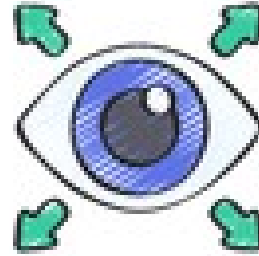
PE(F)

CC/PD/PA

PXAD

PE(F)

Inclusión-AD

NOFC

CC/PD/PA

Compromiso, toma de decisiones... e acciones!

Exemplo: adscripción do profesorado

Exemplo: adscrición do profesorado

1. Adscrición funcional do profesorado no centro.

1.1. A dirección do centro, por proposta motivada da xefatura de estudos, se é o caso, no primeiro claustro do curso e unha vez oído este, asignarlle ciclo, curso e grupo de alumnado a cada un do persoal docente do centro.

1.2. A proposta da xefatura de estudos construírse sobre as premisas seguintes:

- 1) Correcto funcionamento do proxecto Abalar, das seccións bilingües e das áreas que se impartan en lingua estranxeira e outros proxectos establecidos ou que se establezan.
- 2) Prestarlle a mellor atención posible ás necesidades do alumnado do centro.
- 3) Rendibilizar ao máximo o capital humano dispoñible, actualizando o potencial creativo do grupo de persoal docente do colexio.
- 4) Consensualizar a proposta facilitando o contraste de pareceres e a concorrencia de capacidades e esforzos.

1.3. Os grupos nos que se estea a desenvolver o proxecto Abalar, as seccións bilingües e os que se impartan en lingua estranxeira en aplicación do establecido no Decreto 79/2010, do 20 de maio, para o plurilingüismo no ensino non universitario de Galicia, serán asignados ao persoal docente do corpo de mestres que fose formado especificamente pola Administración educativa ou estea en posesión de titulación, experiencia ou formación adecuada. A prioridade na elección limitase aos grupos mencionados neste parágrafo e cando existan varias persoas que reúnan os requisitos seguirase a orde de prioridade establecida nos puntos e epígrafes seguintes.

1.4. Nos restantes grupos, no caso de non acadar o consenso do profesorado, a xefatura de estudos fará a proposta sobre os seguintes criterios:

1. Respetar, en todo caso, o posto e traballo e/ou a especialidade que cada persoal docente do corpo de mestres teña asignado pola súa adscrición ao centro.

2. Respetar o dereito de cada grupo de alumnos e alumnas a manter o mesmo titor durante todo o ciclo, incluíndo, o 2º ciclo da educación infantil.

3. Cumpridos os criterios anteriores, no suposto de que nun centro haxa varios mestres ou mestras aspirantes ao mesmo ciclo ou curso, a proposta de adscrición farase de acordo coa seguinte orde de prioridades:

- a) Maior antigüidade ininterrompida, con destino definitivo, no centro.
- b) Maior número de anos de servizos efectivos como persoal docente de carreira do corpo de mestres.
- c) Promoción de ingreso máis antiga.
- d) Maior puntuación obtida no procedemento selectivo de ingreso ao corpo.

1.5. Excepcionalmente, cando a xuízo do equipo directivo existisen razóns pedagóxicas suficientes para obviar o criterio de permanencia co mesmo grupo de alumnos no ciclo, ademais das previstas no punto 1.3, a dirección disporá a asignación do persoal docente afectado a outro ciclo, curso, área ou actividade docente, oído o persoal interesado e o claustro, e coa conformidade da inspección educativa.

Exemplo: adscrición do profesorado

1. Adscrición funcional do profesorado no centro.

1.1. A dirección do centro, por proposta motivada da xefatura de estudos, se é o caso, no primeiro claustro do curso e unha vez oído este, asignarlle ciclo, curso e grupo de alumnado a cada un do persoal docente do centro.

1.2. A proposta da xefatura de estudos construírse sobre as premisas seguintes:

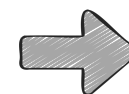
- 1) Correcto funcionamento do proxecto Abalar, das seccións bilingües e das áreas que se impartan en lingua estranxeira e outros proxectos establecidos ou que se establezan.
- 2) Prestarlle a mellor atención posible ás necesidades do alumnado do centro.
- 3) Rendibilizar ao máximo o capital humano dispoñible, actualizando o potencial creativo do grupo de persoal docente do colexio.
- 4) Consensualizar a proposta facilitando o contraste de pareceres e a concorrencia de capacidades e esforzos.

1.3. Os grupos nos que se estea a desenvolver o proxecto Abalar, as seccións bilingües e os que se impartan en lingua estranxeira en aplicación do establecido no Decreto 79/2010, do 20 de maio, para o plurilingüismo no ensino non universitario de Galicia, serán asignados ao persoal docente do corpo de mestres que fose formado especificamente pola Administración educativa ou estea en posesión de titulación, experiencia ou formación adecuada. A prioridade na elección limitase aos grupos mencionados neste parágrafo e cando existan varias persoas que reúnan os requisitos seguirase a orde de prioridade establecida nos puntos e epígrafes seguintes.

1.4. Nos restantes grupos, no caso de non acadar o consenso do profesorado, a xefatura de estudos fará a proposta sobre os seguintes criterios:

1. Respetar, en todo caso, o posto e traballo e/ou a especialidade que cada persoal docente do corpo de mestres teña asignado pola súa adscrición ao centro.
2. Respetar o dereito de cada grupo de alumnos e alumnas a manter o mesmo titor durante todo o ciclo, incluíndo, o 2º ciclo da educación infantil.
3. Cumpridos os criterios anteriores, no suposto de que nun centro haxa varios mestres ou mestras aspirantes ao mesmo ciclo ou curso, a proposta de adscrición farase de acordo coa seguinte orde de prioridades:
 - a) Maior antigüidade ininterrompida, con destino definitivo, no centro.
 - b) Maior número de anos de servizos efectivos como persoal docente de carreira do corpo de mestres.
 - c) Promoción de ingreso máis antiga.
 - d) Maior puntuación obtida no procedemento selectivo de ingreso ao corpo.

1.5. Excepcionalmente, cando a xuízo do equipo directivo existisen razóns pedagóxicas suficientes para obviar o criterio de permanencia co mesmo grupo de alumnos no ciclo, ademais das previstas no punto 1.3, a dirección disporá a asignación do persoal docente afectado a outro ciclo, curso, área ou actividade docente, oído o persoal interesado e o claustro, e coa conformidade da inspección educativa.

O grupo "co NEE"
para...

Exemplo: adscrición do profesorado

1. Adscrición funcional do profesorado no centro.

1.1. A dirección do centro, por proposta motivada da xefatura de estudos, se é o caso, no primeiro claustro do curso e unha vez oído este, asignarlle ciclo, curso e grupo de alumnado a cada un do persoal docente do centro.

1.2. A proposta da xefatura de estudos construírse sobre as premisas seguintes:

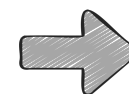
- 1) Correcto funcionamento do proxecto Abalar, das seccións bilingües e das áreas que se impartan en lingua estranxeira e outros proxectos establecidos ou que se establezan.
- 2) Prestarlle a mellor atención posible ás necesidades do alumnado do centro.
- 3) Rendibilizar ao máximo o capital humano dispoñible, actualizando o potencial creativo do grupo de persoal docente do colexio.
- 4) Consensualizar a proposta facilitando o contraste de pareceres e a concorrencia de capacidades e esforzos.

1.3. Os grupos nos que se estea a desenvolver o proxecto Abalar, as seccións bilingües e os que se impartan en lingua estranxeira en aplicación do establecido no Decreto 79/2010, do 20 de maio, para o plurilingüismo no ensino non universitario de Galicia, serán asignados ao persoal docente do corpo de mestres que fose formado especificamente pola Administración educativa ou estea en posesión de titulación, experiencia ou formación adecuada. A prioridade na elección limitase aos grupos mencionados neste parágrafo e cando existan varias persoas que reúnan os requisitos seguirase a orde de prioridade establecida nos puntos e epígrafes seguintes.

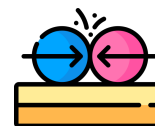
1.4. Nos restantes grupos, no caso de non acadar o consenso do profesorado, a xefatura de estudos fará a proposta sobre os seguintes criterios:

1. Respetar, en todo caso, o posto e traballo e/ou a especialidade que cada persoal docente do corpo de mestres teña asignado pola súa adscrición ao centro.
2. Respetar o dereito de cada grupo de alumnos e alumnas a manter o mesmo titor durante todo o ciclo, incluíndo, o 2º ciclo da educación infantil.
3. Cumpridos os criterios anteriores, no suposto de que nun centro haxa varios mestres ou mestras aspirantes ao mesmo ciclo ou curso, a proposta de adscrición farase de acordo coa seguinte orde de prioridades:
 - a) Maior antigüidade ininterrompida, con destino definitivo, no centro.
 - b) Maior número de anos de servizos efectivos como persoal docente de carreira do corpo de mestres.
 - c) Promoción de ingreso máis antiga.
 - d) Maior puntuación obtida no procedemento selectivo de ingreso ao corpo.

1.5. Excepcionalmente, cando a xuízo do equipo directivo existisen razóns pedagóxicas suficientes para obviar o criterio de permanencia co mesmo grupo de alumnos no ciclo, ademais das previstas no punto 1.3, a dirección disporá a asignación do persoal docente afectado a outro ciclo, curso, área ou actividade docente, oído o persoal interesado e o claustro, e coa conformidade da inspección educativa.

O grupo "co NEE"
para...

O currículo e a atención á diversidade (I)

Reforma

- Publicación da LOMLOE
- Cambios e novidades:
 - ordenación
 - currículo
- Varias claves nacionais e internacionais
- Reforma “non reconstrucción”

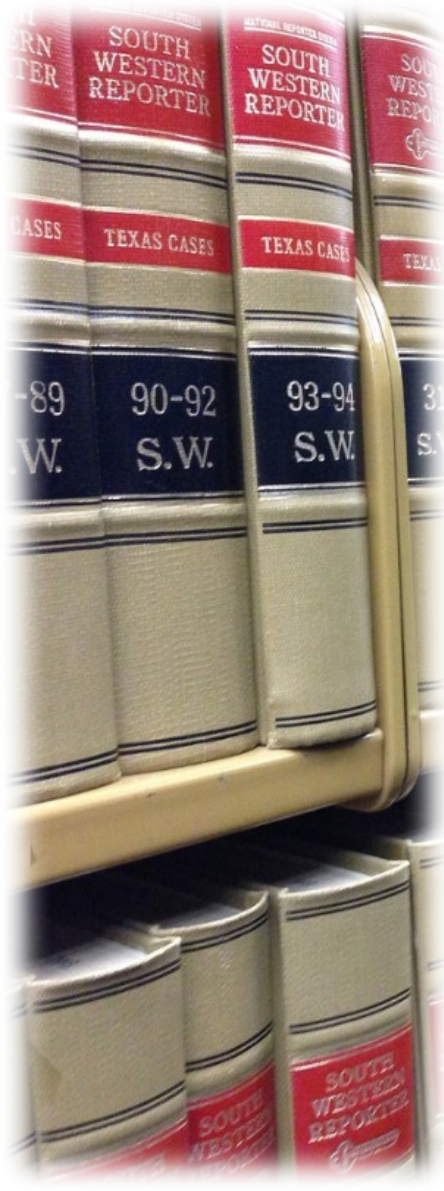

Novidades

- Fins, obxectivos, principios e elementos transversais
- Ordenación e oferta
- Estrutura curricular e currículos
- Avaliación, promoción e titulación
- TIC no desenvolvemento curricular (Proens)
- Documentos oficiais de avaliación
- Plans educativos

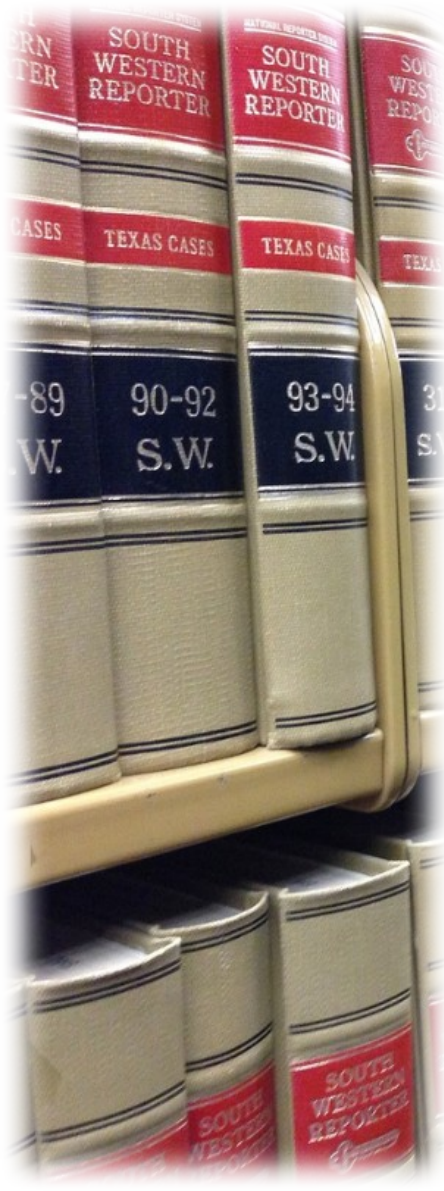
Novidades “non novas” evidenciadas!

Marco normativo básico

- Lei orgánica 2/2006, do 3 de maio, de educación.
- Lei orgánica 3/2020, do 29 de decembro, de modificación da Lei orgánica 2/2006, do 3 de maio, de educación.
- **Recomendación do Consello** de 22 de maio de 2018 relativa ás competencias clave para a aprendizaxe permanente.

Normativa curricular EI

- **Real Decreto 95/2022, de 1 de febrero**, por el que se establece la ordenación y las enseñanzas mínimas de la Educación Infantil.
- **Decreto 150/2022, do 8 de setembro**, polo que se establece a ordenación e o currículo da educación infantil na Comunidade Autónoma de Galicia.
- **Orde do 30 de maio de 2023** pola que se desenvolve o Decreto 150/2022, do 8 de setembro, polo que se establece a ordenación e o currículo da educación infantil na Comunidade Autónoma de Galicia e se regula a avaliación nesa etapa educativa.

Novidades EI

- “Novas” áreas

Comunicación e Representación da Realidade

4º 5º 6º

Creceamento en Harmonía

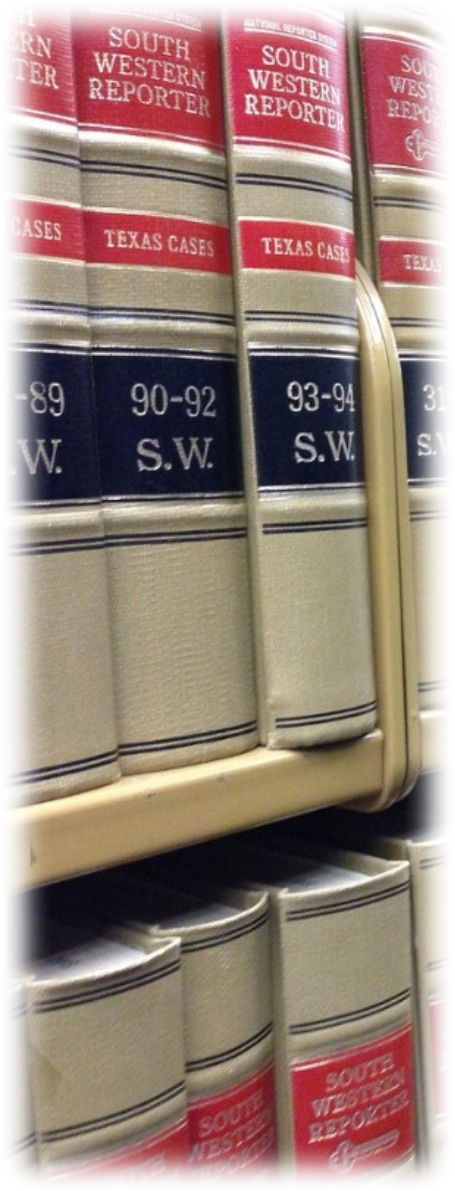
4º 5º 6º

Descubrimento e Exploración da Contorna

4º 5º 6º

- Iniciar as CC, sen perfil de saída
- Incorporación gradual
- Ensino lingua estranxeira 1s/s ou 2ms/s
- Non ámbitos, si programación combinada

Normativa curricular EP

- **Real Decreto 157/2022, de 1 de marzo**, por el que se establecen la ordenación y las enseñanzas mínimas de la Educación Primaria.
- **Decreto 155/2022, do 15 de setembro**, polo que se establecen a ordenación e o currículo da educación primaria na Comunidade Autónoma de Galicia.
- **Orde do 26 de maio de 2023** pola que se desenvolve o Decreto 155/2022, do 15 de setembro, polo que se establecen a ordenación e o currículo da educación primaria na Comunidade Autónoma de Galicia e se regula a avaliación nesa etapa educativa.

Novidades EP

- Nova organización:
 - Novas áreas (incluída EVCE e as desdobradas)
 - Nova clasificación
 - Proxecto Competencial
 - Sen libre configuración de centro
- Agrupación en ámbitos (todos os niveis; por nivel)

EDUCACIÓN PRIMARIA

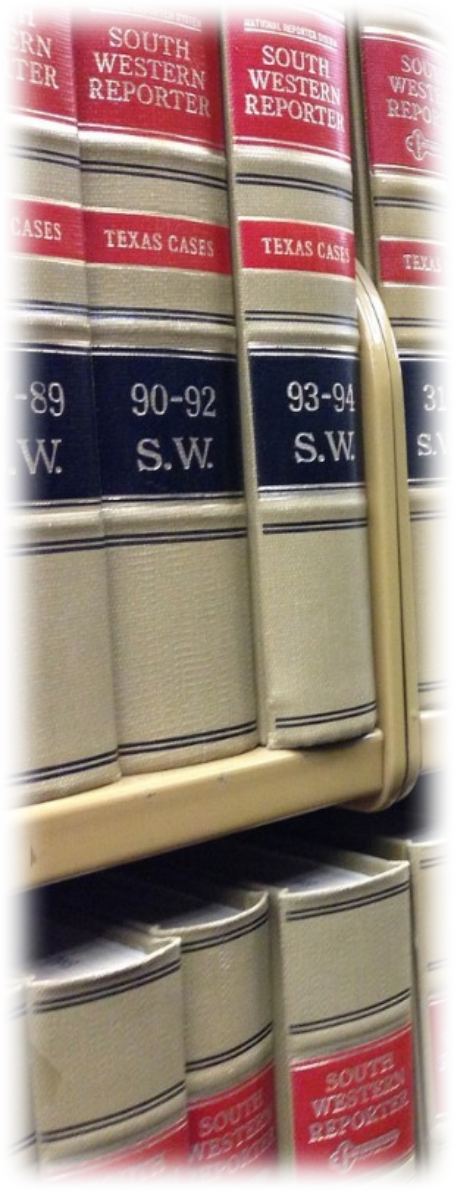
Decreto 155/2022, do 15 de setembro

1º EP		2º EP		3º EP		4º EP		5º EP		6º EP	
Ciencias da Natureza	3	Ciencias da Natureza	2	Ciencias da Natureza	3	Ciencias da Natureza	2	Ciencias da Natureza	3	Ciencias da Natureza	2
Ciencias Sociais	2	Ciencias Sociais	3	Ciencias Sociais	2	Ciencias Sociais	3	Ciencias Sociais	2	Ciencias Sociais	2
Educación Física	2	Educación Física	2	Educación Física	2	Educación Física	2	Educación Física	2	Educación Física	2
Educación Plástica e Visual	1	Educación Plástica e Visual	1	Educación Plástica e Visual	1	Educación Plástica e Visual	1	Educación Plástica e Visual	1	Educación Plástica e Visual	1
Lingua Castelá e Literatura	4	Lingua Castelá e Literatura	4	Lingua Castelá e Literatura	4	Lingua Castelá e Literatura	4	Lingua Castelá e Literatura	4	Lingua Castelá e Literatura	4
Lingua Estranxeira	2	Lingua Estranxeira	2	Lingua Estranxeira	3	Lingua Estranxeira	3	Lingua Estranxeira	3	Lingua Estranxeira	3
Lingua Galega e Literatura	4	Lingua Galega e Literatura	4	Lingua Galega e Literatura	4	Lingua Galega e Literatura	4	Lingua Galega e Literatura	4	Lingua Galega e Literatura	4
Matemáticas	5	Matemáticas	5	Matemáticas	4	Matemáticas	4	Matemáticas	4	Matemáticas	4
Música e Danza	1	Música e Danza	1	Música e Danza	1	Música e Danza	1	Música e Danza	1	Música e Danza	1
										Educación en Valores Cívicos e Éticos	1
Proxecto Competencial / Relixión	1	Proxecto Competencial / Relixión	1	Proxecto Competencial / Relixión	1	Proxecto Competencial / Relixión	1	Proxecto Competencial / Relixión	1	Proxecto Competencial / Relixión	1
TOTAL	25	TOTAL	25	TOTAL	25	TOTAL	25	TOTAL	25	TOTAL	25

Novidades EP

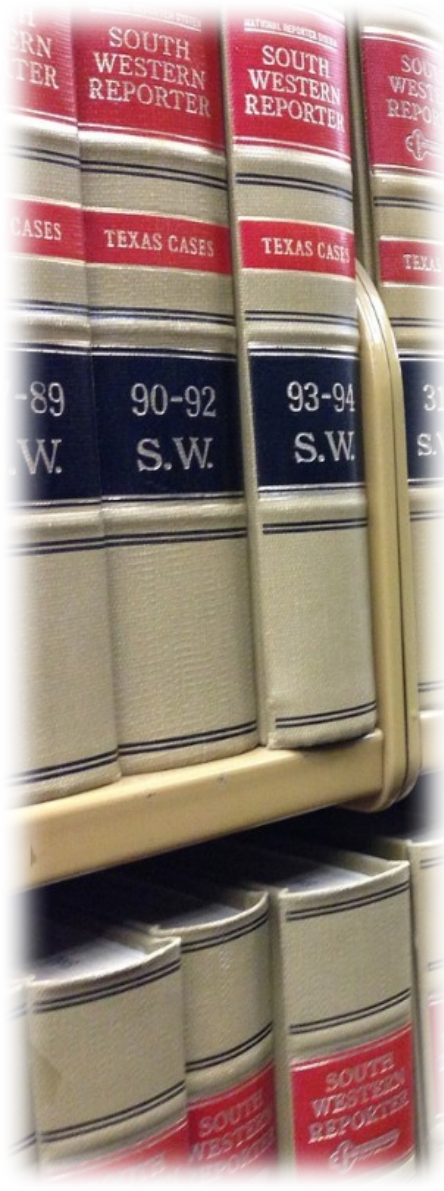
- Organización en sesións ou medias sesións.
- Tempo de lectura e oratoria
- Regreso dos ciclos (promoción automática vs decisión)
- Avaliación de diagnóstico (4ºEP)
- Perfil de saída (ao completar a EP): considerar a relación OBX-CC mediante os descritores
- Procedemento de revisión e reclamación

Normativa curricular ESO

- **Real Decreto 217/2022, de 29 de marzo**, por el que se establece la ordenación y las enseñanzas mínimas de la Educación Secundaria Obligatoria.
- **Decreto 156/2022, do 15 de setembro**, polo que se establecen a ordenación e o currículo da educación secundaria obrigatoria na Comunidade Autónoma de Galicia.
- **Orde do 26 de maio de 2023** pola que se desenvolve o Decreto 156/2022, do 15 de setembro, polo que se establecen a ordenación e o currículo da educación secundaria obrigatoria na Comunidade Autónoma de Galicia e se regula a avaliación nesa etapa educativa.

Normativa curricular ESO

- **Decreto 117/2023, do 27 de xullo**, polo que se modifica o Decreto 156/2022, do 15 de setembro, polo que se establecen a ordenación e o currículo da educación secundaria obrigatoria na Comunidade Autónoma de Galicia.
- **Orde do 9 de agosto de 2023** pola que se amplía a relación de materias optativas da educación secundaria obrigatoria e se establece o seu currículo.

Novidades ESO

- Nova organización:
 - Novas materias/ámbitos (incluída EVCE)
 - Clasificación simplificada:
 - obrigatorias
 - 3º: optativas (sempre)
 - 4º: de opción (sempre) e optativas (a concretar)
 - Proxecto Competencial
 - Sen libre configuración de centro
 - Libre disposición de centro (1º e 2º, por nivel)
- Agrupación en ámbitos (1º a 3º; por grupo; 1 docente)

EDUCACIÓN SECUNDARIA OBRIGATORIA

Decreto 156/2022, do 15 de setembro

1º ESO		2º ESO		3º ESO		4º ESO	
Educación Física	2	Educación Física	2	Educación Física	2	Educación Física	2
Lingua Castelá e Literatura	3	Lingua Castelá e Literatura	3	Lingua Castelá e Literatura	3	Lingua Castelá e Literatura	3
Lingua Estranxeira	3	Lingua Estranxeira	3	Lingua Estranxeira	3	Lingua Estranxeira	3
Lingua Galega e Literatura	3	Lingua Galega e Literatura	3	Lingua Galega e Literatura	3	Lingua Galega e Literatura	3
Matemáticas	4	Matemáticas	4	Matemáticas	4	Matemáticas A / Matemáticas B	4
Proxecto Competencial / Relixión	1	Proxecto Competencial / Relixión	1	Proxecto Competencial / Relixión	1	Proxecto Competencial / Relixión	1
Xeografía e Historia	3	Xeografía e Historia	3	Xeografía e Historia	3	Xeografía e Historia	3
Titoría	1	Titoría	1	Titoría	1	Titoría	1
Bioloxía e Xeoloxía	3	Física e Química	3	Bioloxía e Xeoloxía	2	De opción 1	3
Educación Plástica, Visual e Audiovisual	2	Música	2	Educación Plástica, Visual e Audiovisual	2	De opción 2	3
Segunda Lingua Estranxeira	2	Segunda Lingua Estranxeira	2	Educación en Valores Cívicos e Éticos	1	De opción 3	3
Tecnoloxía e Dixitalización	3	Tecnoloxía e Dixitalización	3	Física e Química	2		
				Música	2		
Libre disposición de centro	2	Libre disposición de centro	2	Optativa	3	Optativa	3
TOTAL	32	TOTAL	32	TOTAL	32	TOTAL	32

Libre disposición de centro

Sesións engadidas ao horario dunha ou dúas materias

Optativas do 3º curso (elixir 1)

Cultura Clásica	3
Cultura Financeira	3
Educación Dixital	3
Oratoria	3
Segunda Lingua Estranxeira	3

Optativas de 4º curso (elixir 1)

Cultura Clásica (se non se cursou en 3º)	3
Filosofía	3
Intelixencia Artificial para a sociedade	3
Oratoria (se non se cursou en 3º)	3
Unha materia de opción non cursada	3

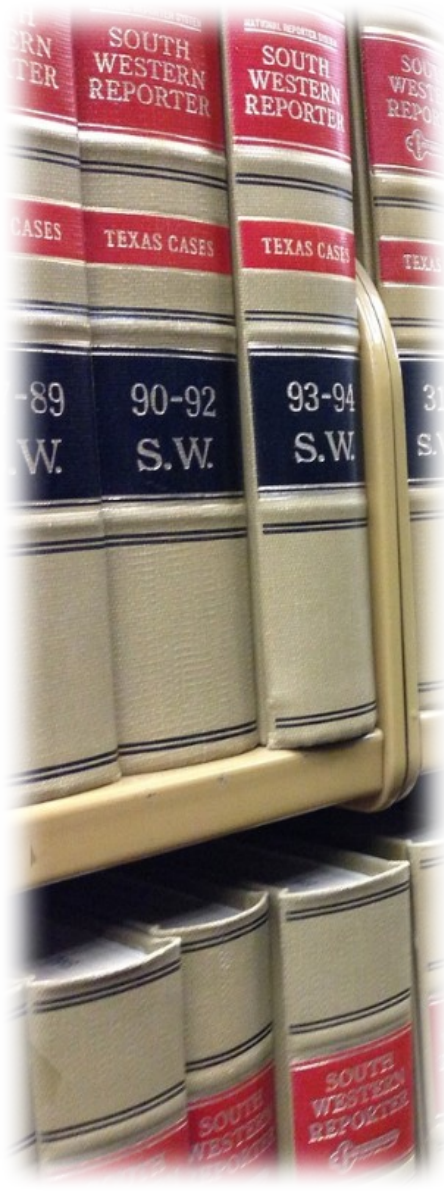
Materias de opción de 4º ESO (elixir 3)

Bioloxía e Xeoloxía	3
Dixitalización	3
Economía e Emprendemento	3
Expresión Artística	3
Física e Química	3
Formación e Orientación Persoal e Profesional	3
Latín	3
Música	3
Segunda Lingua Estranxeira	3
Tecnoloxía	3

Novidades ESO

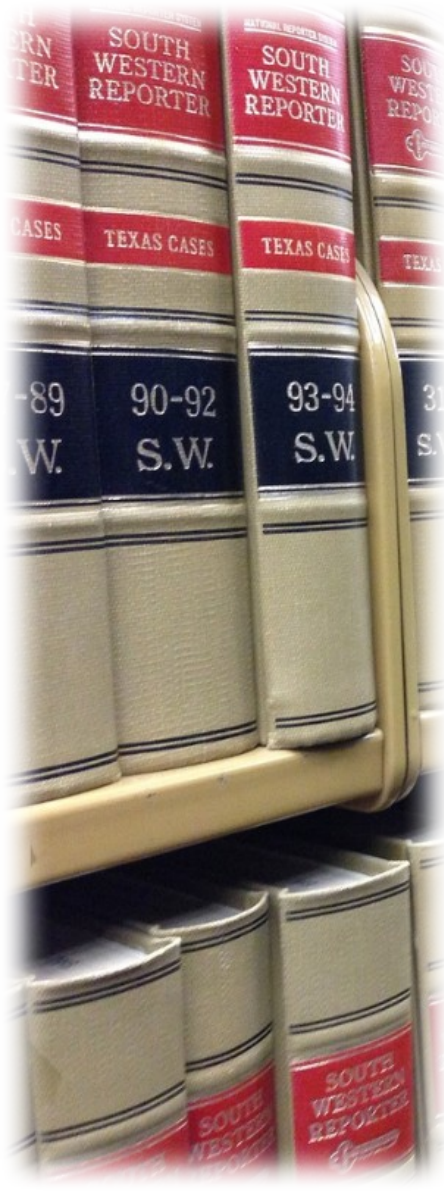
- Tempo de lectura e oratoria e de proxectos
- Programas de diversificación curricular (desaparece PMAR)
- Ciclos formativos de grao básico (antes ciclos de FP básica)
- Novas validacións
- Condicións de promoción e titulación
- Probas personalizadas extraordinarias (excepcionalidade)
- Avaliación de diagnóstico (2º)
- Perfil de saída (ensino básico): considerar a relación OBX-CC mediante os descritores
- Procedemento de revisión e reclamación

A stack of legal books, likely South Western Reporter, with red and blue labels. The labels include text such as 'SOUTH WESTERN REPORTER', 'TEXAS CASES', and volume numbers like '89', '90-92', and '93-94'.

Normativa curricular BAC

- **Real Decreto 243/2022, de 5 de abril**, por el que se establecen la ordenación y las enseñanzas mínimas del Bachillerato.
- **Decreto 157/2022, do 15 de setembro**, polo que se establecen a ordenación e o currículo do bacharelato na Comunidade Autónoma de Galicia.
- **Orde do 13 de febreiro de 2023** pola que se establece o currículo das materias optativas do bacharelato e se regula a súa oferta.
- **Orde do 26 de maio de 2023** pola que se desenvolve o Decreto 157/2022, do 15 de setembro, polo que se establecen a ordenación e o currículo do bacharelato na Comunidade Autónoma de Galicia e se regula a avaliación nesa etapa educativa.

Normativa curricular BAC

- **Decreto 118/2023, de 27 de julio**, por el que se modifica el Decreto 157/2022, de 15 de septiembre, por el que se establecen la ordenación y el currículo del bachillerato en la Comunidad Autónoma de Galicia.
- **Orde do 9 de agosto de 2023** pola que se amplía a relación de materias optativas do bacharelato e se establece o seu currículo.

Novidades BAC

- Nova organización:
 - Novas modalidades/vías (incluída a Xeral)
 - Novas materias
 - Nova clasificación:
 - comúns
 - específicas de modalidade (sempre*):
 - obrigatorias
 - de opción
 - optativas (a concretar*)

BACHARELATO

Decreto 157/2022, do 15 de setembro

1º BACHARELATO						
MODALIDADES E VÍAS		ARTES		CIENCIAS E TECNOLOXÍA	HUMANIDADES E CIENCIAS SOCIAIS	XERAL
		ARTES PLÁSTICAS, IMAXE E DESEÑO	MÚSICA E ARTES ESCÉNICAS			
MATERIAS COMÚNS		Educación Física (3) Filosofía (3) Lingua Castelá e Literatura I (3) Lingua Estranxeira I (3) Lingua Galega e Literatura I (3)				
DE MODALIDADE	OBRIGATORIAS (1 materia: 4)	Debuxo artístico I	Análise Musical I Artes Escénicas I	Matemáticas I	Latín I Matemáticas Aplicadas ás Ciencias Sociais I	Matemáticas Xerais
	DE OPCIÓN (2 materias: 4+4)	Cultura Audiovisual Debuxo Técnico Aplicado ás Artes Plásticas e ao Deseño I Proxectos Artísticos Volume	Análise Musical I Artes Escénicas I Coro e Técnica Vocal I Cultura Audiovisual Linguaxe e Práctica Musical	Bioloxía, Xeoloxía e Ciencias Ambientais Debuxo Técnico I Física e Química Tecnoloxía e Enxeñaría I	Economía Grego I Historia do Mundo Contemporáneo Latín I Literatura Universal Matemáticas Aplicadas ás Ciencias Sociais I	Economía, Emprendemento e Actividade Empresarial As materias de modalidade de 1º curso que se oferten no centro
OPTATIVA (1 materia: 4)		Anatomía Aplicada / Antropoloxía / Cultura Científica / Segunda Lingua Estranxeira I / Literatura Galega do Século XX e da Actualidade / Tecnoloxías da Información e da Comunicación I / Tecnoloxías Intelixentes / Unha das materias de modalidade de 1º curso				
Atención educativa / Relixión (1)						
		Total 32	Total 32	Total 32	Total 32	Total 32

2º BACHARELATO						
MODALIDADES E VÍAS		ARTES		CIENCIAS E TECNOLOXÍA	HUMANIDADES E CIENCIAS SOCIAIS	XERAL
		ARTES PLÁSTICAS, IMAXE E DESEÑO	MÚSICA E ARTES ESCÉNICAS			
MATERIAS COMÚNS		Historia da Filosofía (3) Historia de España (3) Lingua Castelá e Literatura II (3) Lingua Estranxeira II (3) Lingua Galega e Literatura II (3)				
DE MODALIDADE	OBRIGATORIAS (1 materia: 4)	Debuxo artístico II	Análise Musical II Artes Escénicas II	Matemáticas II Matemáticas Aplicadas ás Ciencias Sociais II	Latín II Matemáticas Aplicadas ás Ciencias Sociais II	Ciencias Xerais
	DE OPCIÓN (2 materias: 4+4)	Debuxo Técnico Aplicado ás Artes Plásticas e ao Deseño II Deseño Fundamentos Artísticos Técnicas de Expresión Gráfico-Plástica	Análise Musical II Artes Escénicas II Coro e Técnica Vocal II Hª da Música e da Danza Literatura Dramática	Bioloxía Debuxo Técnico II Física Química Tecnoloxía e Enxeñaría II Xeoloxía e Ciencias Ambientais	Empresa e Deseño de Modelos de Negocio Grego II Historia da Arte Latín II Matemáticas Aplicadas ás Ciencias Sociais II Xeografía	Movementos Culturais e Artísticos As materias de modalidade de 2º curso que se oferten no centro
OPTATIVA (1 materia: 4)		Métodos Estatísticos e Numéricos / Psicoloxía / Segunda Lingua Estranxeira II / Tecnoloxías da Información e da Comunicación II / Xeografía, Historia, Arte e Patrimonio de Galicia / Unha das materias de modalidade de 2º curso				
Atención educativa / Relixión (1)						
		Total 32	Total 32	Total 32	Total 32	Total 32

Novidades BAC

- Organización en tres anos académicos
- Acreditación de coñecementos en materias de continuidade:
 - modalidade de opción
 - optativas
- Novas validacións/exencións
- Condicións de promoción e titulación (réximes)
- Obtención do título desde outras ensinanzas
- Adquisición de novas modalidades*
- "Pseudo-perfil de saída": considerar a relación OBX-CC mediante os descritores
- Procedemento de revisión e reclamación

Cambios curriculares

- Conxunto de obxectivos, competencias, contidos, métodos pedagóxicos e criterios de avaliación (a6.1 LOE; a6.1 decretos)
- Conceptos entrelazados:
 - Obxectivos da etapa
 - Competencias clave
 - Perfil de saída
 - Obxectivos de área/materia/ámbito* (CE)
 - Criterios de avaliación
 - Contidos* (SB)
 - Orientacións pedagóxicas

Obxectivos da etapa

- Logros que se espera que o alumnado alcance ao finalizar a etapa e cuxa consecución está vinculada á adquisición das competencias clave
- Comúns a todas ás áreas/materias/ámbitos e cursos
- Localízanse nos decretos (a7)

Competencias clave

- Desempeños imprescindibles para poder progresar con éxito no itinerario formativo e afrontar os retos e desafíos globais e locais
- Adaptación da Recomendación do Consello da Unión Europea do 22 de maio de 2018 relativa ás competencias clave para a aprendizaxe permanente
- Localízanse nos anexos dos decretos (a8) e, de ser o caso, nos currículos (ap. 4)

Competencias clave

4.6.2018

ES

Diario Oficial de la Unión Europea

C 189/1

I

(Resoluciones, recomendaciones y dictámenes)

RECOMENDACIONES

CONSEJO

RECOMENDACIÓN DEL CONSEJO

de 22 de mayo de 2018

relativa a las competencias clave para el aprendizaje permanente

(Texto pertinente a efectos del EEE)

(2018/C 189/01)

Competencias clave

Recomendación do Parlamento Europeo e do Consello de 18 de decembro de 2006 sobre as competencias clave para a aprendizaxe permanente

1. Comunicación en lingua materna
2. Comunicación en linguas estranxeiras
3. Competencia matemática e competencias básicas en ciencia e tecnoloxía
4. Competencia dixital
5. Aprender a aprender
6. Competencias sociais e cívicas
7. Sentido da iniciativa e espírito de empresa
8. Conciencia e expresión culturais

Recomendación do Consello de 22 de maio de 2018 relativa ás competencias clave para a aprendizaxe permanente

1. Competencia en comunicación lingüística
2. Competencia plurilingüe
3. Competencia matemática en ciencia, tecnoloxía e enxeñería
4. Competencia dixital
5. Competencia persoal, social e de aprender a aprender
6. Competencia cidadá
7. Competencia emprendedora
8. Competencia en conciencia e expresión culturais

Obxectivos

- Desempeños que o alumnado debe poder despregar en actividades ou en situacións cuxa abordaxe require as aprendizaxes asociadas aos contidos de cada área/materia/ámbito
- Conectan as CC/perfil de saída cos criterios de avaliación (e os contidos)
- Específicos por área/materia/ámbito; comúns aos cursos
- Localízanse nos currículos (ap. 2)

Criterios de avaliación

- Referentes dos niveis de desempeño esperados no alumnado nas situacións/actividades a que se refiren os obxectivos nun momento determinado do seu proceso de aprendizaxe
- Conectan os obxectivos cos contidos: serven para valorar coñecementos e competencias
- Específicos por área/materia/ámbito e curso
- Localízanse nos currículos, organizados en bloques (ap. 3)

Contidos

- Coñecementos, destrezas e actitudes propios dunha área/materia/ámbito necesarios para o desempeño (para os criterios de avaliación e os obxectivos)
- Específicos por área/materia/ámbito e curso
- Localízanse nos currículos, organizados en bloques (ap. 3)

Orientacións pedagóxicas

- Indicacións para orientar o profesorado na planificación e acción docente
- Potencian o loro dos obxectivos e a adquisición das competencias clave
- Inclúen as relacións coas CC e liñas de actuación
- Localízanse nos currículos (ap. 4)

Estrutura dos currículos

INTRODUÇÃO

OBXECTIVOS

CRITERIOS de
AVALIACIÓN e
CONTIDOS

ORIENTACIÓNS
PEDAGÓXICAS

1) Introducción

2) Obxectivos

3) Criterios de avaliación e contidos (agrupados en bloques non secuenciais)

4) Orientacións pedagógicas da área/materia

1. *Introducción*

- Presentación, xustificación e relación cos obxectivos e o perfil de saída e as CC
- Explicación da organización en bloques (CA e contidos)

1.1. Introducción.

A área de Comunicación e Representación da Realidade pretende promover nas nenas e nos nenos as capacidades que lles permitan comunicarse e interpretar a realidade a través de diferentes linguaxes e formas de expresión como medio para construír a súa identidade, representar a realidade e relacionarse coas demais persoas.

15.1. Introducción.

O mundo da empresa está presente de forma cotiá nos medios de comunicación, formando parte da vida de millóns de persoas e repercutindo en todos os fogares. O coñecemento sobre a empresa constitúe un paso esencial para comprender o funcionamento global da economía, pola interrelación que existe entre a empresa e o contexto no que leva a cabo a súa actividade.

A materia de Empresa e Deseño de Modelos de Negocio ten como finalidade que o alumnado comprenda e analice como responden as empresas aos desafíos que se lles presentan, empregando un enfoque actualizado e, sobre todo, adaptado á realidade, onde o factor clave da súa actividade reside na innovación, ao ser esta en moitos casos o

2. Obxectivos

- Competencias propias da área/materia/ámbito
- Refírense ao conxunto dos cursos

3.2. Obxectivos.

Obxectivos da área

OBX1. Adoptar un estilo de vida activo e saudable, practicando regularmente actividades físicas e deportivas e adoptando comportamentos que potencien a saúde física, mental e social, así como medidas de responsabilidade individual e colectiva durante a práctica motriz para interiorizar e integrar hábitos de actividade física sistemática que contribúan ao benestar.

• Este obxectivo atópase aliñado cos retos do século XXI e cos obxectivos de desenvolvemento sostible. A súa adquisición alcanzarase a través da participación activa nunha variada gama de actividades físico-deportivas que, ademais de lle proporcionar ao alumnado unha ampla bagaxe de experimentación motriz, lle darán a oportunidade de

2. Obxectivos

- Formulación:
 - Acción: capacidade a adquirir para a competencia
 - Obxecto: contidos ou categorías a empregar
 - Contexto: características das actividades
 - Finalidade: competencia que pretende ser alcanzada

CE. Responder a preguntas científicas sinxelas, utilizando diferentes técnicas e instrumentos propios do pensamento científico, para interpretar e explicar feitos e fenómenos que ocorren no medio natural, social e cultural.			
Accións	Obxecto da acción	Contexto de aprendizaxe	Finalidade
Que? (Infinitivo)	Que? (contido)	Como? (xerundio/a través de...)	Para que? (para+infinitivo)
Responder	a preguntas científicas sinxelas	utilizando diferentes técnicas e instrumentos propios do pensamento científico	para interpretar e explicar feitos e fenómenos que ocorren no medio natural, social e cultural

2. Obxectivos

OBX3. Practicar o exercicio do diálogo filosófico de maneira rigorosa, crítica, tolerante e empática, interiorizando as pautas éticas e formais que este require, mediante a participación en actividades grupais e a través da formulación dialóxica das cuestións filosóficas, para promover o contraste e intercambio de ideas e o exercicio dunha cidadanía activa e democrática.

OBX3. Interactuar con outras persoas usando expresións cotiás, recorrendo a estratexias de cooperación e empregando recursos analóxicos e dixitais, para responder a necesidades inmediatas do seu interese en intercambios comunicativos respectuosos coas normas de cortesía.

2. Obxectivos

- Inclúen unha descrición/explicación

OBX1. Recoñecer os movementos, accións e transformacións históricas que contribuíron ao afianzamento da liberdade no mundo contemporáneo, a través do estudo comparado de casos e o uso correcto de termos e conceptos históricos, para valorar os logros que supoñen os sistemas democráticos como principal garantía para a convivencia e o exercicio dos dereitos fundamentais.

• O concepto de liberdade constitúe un dos elementos fundamentais para a análise e comprensión da historia do mundo contemporáneo. A aproximación aos múltiples significados que foi adquirindo desde o século XVIII ata a actualidade resulta esencial para comprender os principais movementos ideolóxicos, políticos e sociais que se desenvolveron e os procesos de transformación aos que deu lugar. Do mesmo xeito, o alumnado debe entender e introducir na súa análise as distintas dimensións do tempo histórico, así como a relación entre os factores máis lentos e estruturais e as conxunturas de cambio, a través do uso de conceptos claves do pensamento histórico, así como os de revolución ou transición. Doutra banda, a adopción dunha perspectiva non estritamente lineal do transcurso da historia, identificando os avances e retrocesos en función das reaccións que se producen ante as novas realidades, como foi o caso dos réximes liberais e do establecemento da democracia, proporciona unha visión que atende antes ás experiencias históricas reais que ás visións ideolóxicas e teleolóxicas derivadas de determinados modelos teóricos, algo especialmente necesario para analizar as revolucións socialistas e o establecemento dos estados comunistas. Así mesmo, o estudo comparado dos procesos de transformación máis significativos, así como da evolución dos principais sistemas políticos ata o presente, resulta necesario para que o alumnado identifique as variables e factores que interveñen no seu desenvolvemento e, sobre todo, valore os logros que se foron alcanzando para a realización efectiva dos dereitos e liberdades fundamentais. A comprensión crítica destes procesos históricos e do funcionamento das democracias consolidadas permíttelle percibir os seus riscos e ameazas, así como a necesidade da participación e o exercicio da cidadanía activa para a súa defensa e o cumprimento das súas aspiracións e expectativas.

2. Obxectivos

- Relaciónanse cos criterios de avaliación e cos descritores das CC

OBX3. Interactuar con outras persoas usando expresións cotiás, recorrendo a estratexias de cooperación e empregando recursos analóxicos e dixitais, para responder a necesidades inmediatas do seu interese en intercambios comunicativos respectuosos coas normas de cortesía.

• CA1.7. Seleccionar e utilizar, de forma guiada e en contornas próximas, estratexias elementais para saudar, despedirse e presentarse; expresar mensaxes sinxelas e breves; e formular e contestar preguntas básicas para a comunicación. OBX3

Obxetivos da área	Competencias clave							
	CCL	CP	STEM	CD	CPSAA	CC	CE	CCEC
OBX1	2-3	1-2	1	1	5			2
OBX2	1	1-2	1	2	5		1	4
OBX3	5	1-2	1		3	3	1-3	

3.1. Criterios de avaliación

- Formulados cun enfoque competencial
- Relaciónanse cos obxectivos e cos contidos

Bloque 2. O mundo e o desenvolvemento sostible	
Criterios de avaliación	Obxectivos
• CA2.1. Identificar as características, a organización e as propiedades dos elementos do medio natural, social e cultural a través de metodoloxías da indagación e utilizando as ferramentas e os procesos adecuados.	OBX3
• CA2.2. Identificar conexións sinxelas entre diferentes elementos do medio natural, social e cultural, mostrando comprensión das relacións que se establecen.	OBX3
• CA2.3. Identificar problemas ecosociais, propoñer posibles solucións e poñer en práctica estilos de vida sustentable, recoñecendo comportamentos respectuosos de coidado, corresponsabilidade e protección da contorna e uso sustentable dos recursos naturais, e expresando os cambios positivos e negativos causados no medio pola acción humana.	OBX4
Contidos	
• A Terra e as catástrofes naturais. Elementos, movementos e dinámicas que ocorren no universo. • O clima e a paisaxe. Os fenómenos atmosféricos. Toma e rexistro de datos e variables meteorolóxicas (temperatura, humidade, vento, precipitacións) e a súa representación gráfica e visual: o climograma. • Coñecemento do espazo. Representación do espazo. Representación da Terra a través do globo terráqueo, dos mapas e doutros recursos dixitais. Uso de planos do barrio ou da localidade, como representación gráfica de espazos. Interpretación de lendas e símbolos cartográficos elementais en mapas. • O cambio climático. Introducción ás causas e consecuencias do cambio climático e o seu impacto nas paisaxes da Terra.	

3.1. Criterios de avaliación

- Agrupados en bloques (xunto cos contidos)
- Referente de avaliación: contidos só medios

Bloque 2. O mundo e o desenvolvemento sostible	
Criterios de avaliación	Obxectivos
• CA2.1. Identificar as características, a organización e as propiedades dos elementos do medio natural, social e cultural a través de metodoloxías da indagación e utilizando as ferramentas e os procesos adecuados.	OBX3
• CA2.2. Identificar conexións sinxelas entre diferentes elementos do medio natural, social e cultural, mostrando comprensión das relacións que se establecen.	OBX3
• CA2.3. Identificar problemas ecosociais, propoñer posibles solucións e poñer en práctica estilos de vida sustentable, recoñecendo comportamentos respectuosos de coidado, corresponsabilidade e protección da contorna e uso sustentable dos recursos naturais, e expresando os cambios positivos e negativos causados no medio pola acción humana.	OBX4
Contidos	
• A Terra e as catástrofes naturais. Elementos, movementos e dinámicas que ocorren no universo. • O clima e a paisaxe. Os fenómenos atmosféricos. Toma e rexistro de datos e variables meteorolóxicas (temperatura, humidade, vento, precipitacións) e a súa representación gráfica e visual: o climograma. • Coñecemento do espazo. Representación do espazo. Representación da Terra a través do globo terráqueo, dos mapas e doutros recursos dixitais. Uso de planos do barrio ou da localidade, como representación gráfica de espazos. Interpretación de lendas e símbolos cartográficos elementais en mapas. • O cambio climático. Introducción ás causas e consecuencias do cambio climático e o seu impacto nas paisaxes da Terra.	

3.1. Criterios de avaliación

- Código = nº do bloque + posición do criterio
- Se idéntica/similar redacción en distintos bloques (contidos), son distintos!

• CA1.8. Explicar ideas e procesos matemáticos sinxelos, os pasos seguidos na resolución dun problema ou os resultados matemáticos de forma verbal ou gráfica.	OBX6
--	------

• CA2.8. Explicar ideas e procesos matemáticos sinxelos, os pasos seguidos na resolución dun problema ou os resultados matemáticos de forma verbal ou gráfica.	OBX6
--	------

• CA6.8. Explicar ideas e procesos matemáticos sinxelos, os pasos seguidos na resolución dun problema ou os resultados matemáticos de forma verbal ou gráfica.	OBX6
--	------

Bloque 6. Sentido socioemocional

Bloque 2. Sentido da medida

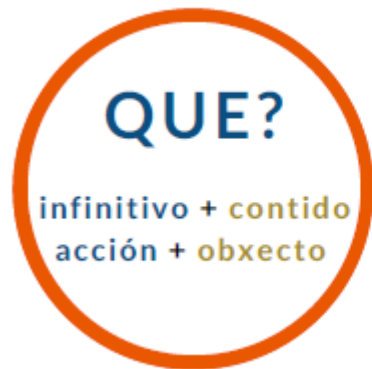
Bloque 1. Sentido numérico

3.1. Criterios de avaliación

- Formulación:
 - Acción: proceso e capacidade a adquirir
 - Obxecto: contidos a aprender (e ensinar)
 - Contexto: modo de aplicación e uso do contido

CA. Comunicar de forma oral ou gráfica o resultado das investigacións explicando os pasos seguidos coa axuda dun guión.		
Acción	Obxecto das acción	Contexto
Que? (Infinitivo)	Que? (contido)	Como? (xerundio/a través de...)
Comunicar	de forma oral ou gráfica o resultado das investigacións	explicando os pasos seguidos coa axuda dun guión

3.1. Criterios de avaliación

• CA6.5. Expresar gustos, preferencias e opinións sobre distintas manifestacións artísticas, explicando as emocións que produce o seu gozo.

• CA2.8. Realizar un proxecto de investigación sobre autoras de relevancia, obras literarias de contextos non occidentais ou sobre cuestións temáticas ou formais que acheguen unha mirada diversa e crítica sobre a construción de imaxinarios que propón a tradición literaria.

3.2. *Contidos*

- Agrupados en bloques (xunto cos CA)
- Poden ter dous niveis “de profundidade”

Contidos

- Estrutura do ecosistema.
 - Compoñentes. Niveis tróficos. Cadeas e redes tróficas.
 - Ciclo da materia e fluxo da enerxía.
- Dinámica do ecosistema:
 - Sucesións ecolóxicas. Regresións.
 - Impactos ambientais derivados da actividade humana.
 - Problemáticas ambientais e posibles solucións.

3.2. Contidos

- Extráense dos CA (son necesarios)

Bloque 3. Vivir en sociedade	
Criterios de avaliación	Obxectivos
• CA3.1. Analizar a importancia demográfica, cultural e económica das migracións na actualidade, valorando con respecto e empatía a achega da diversidade cultural ao benestar individual e colectivo.	OBX6
• CA3.2. Valorar positivamente as accións que fomentan a igualdade de xénero e as condutas non sexistas, recoñecendo modelos positivos ao longo da historia.	OBX6
• CA3.3. Coñecer os principais órganos de goberno e as funcións de diversas administracións e servizos públicos, valorando a importancia da súa xestión para a seguridade integral cidadá e a participación democrática.	OBX7
• CA3.4. Interiorizar normas básicas para a convivencia no uso dos espazos públicos como peóns ou como usuarios dos medios de locomoción, identificando os sinais de tráfico e tomando conciencia da importancia dunha mobilidade segura, saudable e sustentable, tanto para as persoas como para o planeta.	OBX7
Contidos	
• O valor, o control do diñeiro e os medios de pagamento. Da supervivencia á reprodución. • Os costumes, tradicións e manifestacións culturais da contorna. Respecto pola diversidade cultural que convive na contorna da cohesión social. A cultura da paz e non violencia. • A organización política e territorial de España. • Organización e funcionamento da sociedade. As principais institucións e entidades da contorna local, rexional e nacional e os servizos públicos que prestan. Estrutura administrativa de España. • Ocupación e distribución da poboación no espazo e análise dos principais problemas e retos demográficos. Representación gráfica e cartográfica da poboación con datos obtidos de fontes estatísticas. A organización do territorio en España e en Europa. • Igualdade de xénero e conduta non sexista. Análise e reflexión sobre os estereotipos de xénero. • Seguridade viaria. A cidade como espazo de convivencia. Normas de circulación, sinais e marcas viarias. Mobilidade segura, saudable e sustentable, como peóns ou como usuarios dos medios de locomoción.	

4. Orientacións pedagóxicas

- Facilitar a acción didáctica
- Relacións entre obxectivos e CC a través dos descritores operativos*
- Liñas de actuación no proceso de E-A

Obxectivos da materia	Competencias clave							
	CCL	CP	STEM	CD	CPSAA	CC	CE	CCEC
OBX1	2-3	3		1-2	3	1		1-2
OBX2	1			2	1-3	1	3	3
OBX3	1			2	1-3	1	1	3
OBX4	1		3	2	3	1	1-3	3-4
OBX5	1-2	2-3		1	1-3	1	3	1-2-3

- A distribución de espazos, debido ao carácter práctico da materia, orientarase a unha aula equipada cos dispositivos informáticos e a conectividade necesarios para a realización das actividades atendendo a pautas básicas de accesibilidade.

- A organización por grupos debe proporcionar un marco de colaboración para acadar obxectivos onde o liderado estea compartido e as persoas teñan a capacidade de ser críticas consigo mesmas e coas demais.

- A selección de ferramentas, recursos e materiais didácticos deberase orientar cara a aqueles que favorezan o traballo colaborativo en rede a través da variedade de posibilidades que existen na actualidade.

ÁREA	EDUCACIÓN FÍSICA		CURSO	PRIMEIRO
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
BLOQUE1. CONTIDOS COMÚNS EN EDUCACIÓN FÍSICA				
- a - c - d - k - m	- B1.1. Aceptación da propia realidade corporal. - B1.2. Respecto das persoas que participan no xogo. - B1.3. Conianza nas propias capacidades para desenvolver actitudes apropiadas e afrontar as dificultades propias da práctica da actividade física.	B1.1. Recoñecer desde a perspectiva de participante as posibles situacións conflitivas xurdidas nos xogos aceptando as opinións dos e das demais.	EFB1 1.1. Mostra boa disposición para solucionar os conflitos de xeito razoable.	- CSC - CAA - CSIEE
			EFB1 1.2. Recoñece as condutas inapropiadas que se producen nos xogos.	- CSC - CAA - CSIEE
i	- B1.4. Utilización guiada de medios tecnolóxicos no proceso de aprendizaxe. - B1.5 Integración das tecnoloxías da información e a comunicación no proceso de aprendizaxe.	B1.2. Buscar de maneira guiada información utilizando fontes de información e facendo uso das TIC.	EFB1 2.1. Utiliza de maneira guiada as novas tecnoloxías para buscar información.	- CD - CAA
- a - k - l - n	- B1.6. Uso correcto de materiais e espazos na práctica da Educación física. - B1.7. O coidado do corpo e a consolidación de hábitos de hixiene corporal. - B1.8. Adopción de condutas seguras ao actuar como peóns ou peoas nas saídas polo contorno do colexio.	B1.3. Demostrar un comportamento persoal e social responsable, respectándose a un mesmo e aos outros e outras nas actividades físicas e nos xogos, aceptando as normas e regras establecidas.	EFB1 3.1. Participa activamente nas actividades propostas.	- CSC - CAA - CSIEE
			EFB1 3.2. Demostra certa autonomía resolvendo problemas motores.	- CSIEE - CAA - CCEC - CSC
			EFB1.3.3. Incorpora nas súas rutinas o coidado e hixiene do corpo.	- CSC - CSIEE - CAA

3.3. Criterios de avaliación e contidos.

Primeiro ciclo.

1º curso.

Área de Educación Física Primeiro ciclo 1º curso	
Bloque 1. Vida activa e saudable	
Criterios de avaliación	Obxectivos
• CA1.1. Identificar os desprazamentos activos como práctica saudable, recoñecendo os seus beneficios físicos para o establecemento dun estilo de vida activo.	OBX1
• CA1.2. Explorar as posibilidades da propia motricidade a través do xogo, aplicando en distintas situacións cotiás medidas básicas de coidado da saúde persoal a través da hixiene corporal e da educación postural.	OBX1
• CA1.3. Recoñecer os valores positivos que fomenta a práctica motriz compartida recoñecendo, vivenciando e gozando os seus beneficios en contextos variados e inclusivos e respectando a todos os participantes independentemente das súas características individuais.	OBX1
• CA1.4. Recoñecer a importancia de desenvolver proxectos motores de carácter individual, cooperativo ou colaborativo, valorando a súa consecución a partir dunha análise dos resultados obtidos.	OBX2
• CA1.5. Identificar as emocións que se producen durante o xogo, tentando xestionalas e gozando da actividade física.	OBX3
• CA1.6. Respetar as normas consensuadas, así como as regras de xogo, e actuar desde os parámetros da deportividade, aceptando as características e os niveis dos participantes.	OBX3
• CA1.7. Participar nas prácticas motrices cotiás, comezando a desenvolver habilidades sociais de escucha, inclusión, axuda e cooperación; iniciándose na resolución de conflitos persoais mediante o diálogo e mostrando un compromiso activo fronte ás actuacións contrarias á convivencia.	OBX3
Contidos	
• Saúde física: – Efectos físicos beneficiosos dun estilo de vida activo. – Alimentación saudable e hidratación. – Educación postural en situacións cotiás. – Coidado do corpo: a hixiene persoal e descanso tras a actividade física.	

O currículo e a atención á diversidade (II)

Principios xerais

- El: (...) garantir os principios de **equidade e inclusión**, a programación, a xestión e o desenvolvemento da educación infantil atenderán á **compensación dos efectos que as desigualdades** de orixe cultural, social e económica teñen na aprendizaxe e na evolución infantil, así como á **detección precoz e á atención temperá de necesidades** específicas de apoio educativo.

Principios xerais

- EI/EP: (...) as medidas organizativas, **metodolóxicas e curriculares** que se adopten rexeranse polos principios do **deseño universal para a aprendizaxe**.

Principios xerais

- ESO: (...) organizarse de acordo cos **principios de educación común e de atención á diversidade** do alumnado.

Horario

- El: O horario escolar organizarase desde un enfoque globalizador e incluírá propostas de aprendizaxe que permitan **alternar diferentes tipos e ritmos de actividade**, con períodos de xogo e de descanso en función das necesidades do alumnado.

Horario

- EP: (...) poderán organizar o horario lectivo en cada xornada en sesións ou medias sesións que se poderán agrupar co fin de **potenciar estratexias metodolóxicas** para o desenvolvemento das competencias clave ou de traballo interdisciplinario.

Horario

- ESO: No primeiro e no segundo cursos os centros docentes contarán con dúas sesións lectivas de libre disposición, que dedicarán a incrementar a carga lectiva das materias (...).

Ámbitos

- EP/ESO: (...) contribuír, desde a propia estrutura do currículo e desde a metodoloxía de traballo:
 - **Consolidar e reforzar as aprendizaxes** para un adecuado desenvolvemento das competencias clave da educación primaria.
 - **Motivar** o alumnado por medio de **metodoloxías activas** de aprendizaxe.
 - Promover **estratexias** que faciliten a **coordinación e o traballo interdisciplinario** dos equipos docentes que imparten clase a un mesmo grupo de alumnado.

Autonomía

- El: Os centros docentes, no exercicio da súa autonomía, **desenvolverán e completarán**, de ser o caso, **o currículo** como parte da súa proposta pedagóxica, **adaptándoo ás características persoais** de cada nena ou neno, así como á súa **realidade socioeducativa**.

Autonomía

- EP/ESO: Os centros docentes, no uso da súa autonomía, **desenvolverán e completarán**, de ser o caso, **o currículo** da educación (...) e fixarán a súa concreción e incorporaran a ao seu proxecto educativo e funcional, que impulsará e desenvolverá os principios, os obxectivos e a metodoloxía propios dunha aprendizaxe competencial orientada ao exercicio dunha cidadanía activa.

Autonomía

- EI/EP: (...) poderán establecer **medidas de flexibilización** na organización das áreas, nas ensinanzas, nos espazos e nos tempos, e promover alternativas metodolóxicas, co fin de **personalizar e mellorar a capacidade de aprendizaxe e o progreso de todo o alumnado**, nos termos establecidos pola consellería.

Autonomía

- ESO: (...) para **organizar os grupos e as materias** de maneira flexible e **para adoptar as medidas** organizativas ou de **atención á diversidade** máis adecuadas ás características do seu alumnado.

Autonomía

- EI/EP/ESO: (...) poderán adoptar experimentacións, innovacións pedagóxicas, programas educativos, plans de traballo, formas de organización, normas de convivencia ou ampliación do calendario escolar ou do horario lectivo (...).

Concreción curricular

- EI/EP/ESO: (...) para orientar o **desenvolvimento do currículo** por parte do profesorado e a coordinación interdisciplinaria por parte dos órganos de coordinación didáctica, para garantir a **coherencia na actuación docente**.
- Varios elementos fundamentais!!

Concreción curricular

EI	EP	ESO	BAC	Apartado
X	X	X	X	A adecuación dos obxectivos da etapa ao contexto do centro
X	X	X	X	A contribución á adquisición das competencias clave
X ¹	X	X	X	Os criterios para desenvolver os principios pedagóxicos e incorporar os elementos transversais
X	X	X	X	Os criterios de carácter xeral sobre a metodoloxía
X	X	X	X	Os criterios de carácter xeral sobre os materiais e recursos didácticos
X	X	X	X	Os criterios para o deseño das actividades complementarias
		X ²	X	Os criterios de oferta educativa, agrupamentos en ámbitos, itinerarios e optatividade
	X	X		Os criterios para o deseño dos plans específicos de reforzo para o alumnado que deba permanecer un ano máis no mesmo curso
X ³	X ³	X ³	X ³	Os criterios xerais para a avaliación, a promoción e a titulación
		X	X	Os criterios xerais do outorgamento de matriculas de honra, de ser o caso
		X ⁴	X	Os criterios para o deseño dos plans de reforzo ou de recuperación para o alumnado que acade a promoción con materias pendentes de cursos anteriores
X	X	X	X	As decisións e os criterios xerais para a elaboración e avaliación das programacións didácticas
X	X	X	X	Os criterios para a participación do centro en proxectos, plans e programas
X	X	X	X	O procedemento para a revisión, avaliación e modificación da concreción curricular

1. No caso de EI só os criterios para incorporar elementos transversais.

2. Os agrupamentos en ámbitos só no caso da educación secundaria obrigatoria.

3. En función do que corresponda en cada etapa.

4. Ou ámbitos pendentes no caso da educación secundaria obrigatoria.

A close-up photograph of a pile of walnuts. Most of the walnuts have their characteristic brown, wrinkled husks. One walnut, located in the lower-left quadrant, is painted a vibrant blue, making it stand out from the rest of the pile.

Programacións didácticas

- EI/EP/ESO: (...) desenvolverán o currículo das ensinanzas (...) mediante a elaboración das correspondentes programacións didácticas para cada unha das (...) seguindo as decisións e os criterios xerais establecidos na concreción curricular, e tendo en conta o disposto nos correspondentes regulamentos orgánicos.
- Son a guía de traballo!!

Programación didáctica

a) Introducción

b) Obxectivos e súa contribución ao desenvolvemento das competencias

c) Relación de unidades didácticas coa súa secuencia e temporalización, que incluírán a parte do currículo da área que se traballará e a relación de instrumentos de avaliación

d) Metodoloxía

- Concrecións metodolóxicas
- Materiais e recursos didácticos

e) Avaliación

- Procedemento para a avaliación inicial
- Criterios de cualificación con indicación do grao mínimo de consecución para a superación da área/materia/ámbito, e criterios de recuperación
- En educación infantil: Criterios de valoración do desenvolvemento e das aprendizaxes do alumnado

– Procedemento de seguimento, recuperación e avaliación das materias pendentes (na ESO e no bacharelato)

– Procedemento para acreditar os coñecementos necesarios en determinadas materias (no bacharelato)

f) Medidas de atención á diversidade

g) Transversal

- Concreción dos elementos transversais
- Actividades complementarias

h) Práctica docente

- Procedemento para avaliar o proceso de ensino e a práctica docente cos seus indicadores de logro
- Procedemento de seguimento, avaliación e propostas de mellora da programación

Programación didáctica

a) Introducción

b) Obxectivos e súa contribución ao desenvolvemento das competencias

c) Relación de unidades didácticas coa súa secuencia e temporalización, que incluírán a parte do currículo da área que se traballará e a relación de instrumentos de avaliación

d) Metodoloxía

- Concrecións metodolóxicas
- Materiais e recursos didácticos

e) Avaliación

- Procedemento para a avaliación inicial
- Criterios de cualificación con indicación do grao mínimo de consecución para a superación da área/materia/ámbito, e criterios de recuperación
- En educación infantil: Criterios de valoración do desenvolvemento e das aprendizaxes do alumnado

– Procedemento de seguimento, recuperación e avaliación das materias pendentes (na ESO e no bacharelato)

– Procedemento para acreditar os coñecementos necesarios en determinadas materias (no bacharelato)

f) Medidas de atención á diversidade

g) Transversal

- Concreción dos elementos transversais
- Actividades complementarias

h) Práctica docente

- Procedemento para avaliar o proceso de ensino e a práctica docente cos seus indicadores de logro
- Procedemento de seguimento, avaliación e propostas de mellora da programación

A close-up photograph of a pile of walnuts. Most of the walnuts have their characteristic brown, wrinkled shells. One walnut, located in the lower-left quadrant, is painted a vibrant blue color, making it stand out from the others.

Principios pedagógicos

- El: (...) propostas globalizadas de aprendizaxe, estimulantes e que teñan **interese e significado** para as nenas e os nenos. Para estes efectos, teranse en conta as orientacións pedagógicas establecidas no anexo II para cada unha das áreas.
- El: (...) desenvolvemento de **todas as linguaxes e os modos de percepción** específicos destas idades (...).

A close-up photograph of a pile of walnuts. Most of the walnuts are their natural light brown color with characteristic wrinkled textures. One walnut, located in the lower-left quadrant, is painted a vibrant blue, making it stand out from the rest of the pile.

Principios pedagógicos

- EP: (...) especial énfase en **garantir a inclusión educativa, a atención personalizada** ao alumnado e ás súas **necesidades** de aprendizaxe, a participación e a convivencia, a **prevención de dificultades de aprendizaxe** e a posta en práctica de **mecanismos de reforzo e flexibilización, alternativas metodolóxicas ou outras medidas** adecuadas tan axiña como se detecte calquera destas situacións.

Principios pedagógicos

- EP: (...) metodoloxías que permitan integrar os elementos do currículo mediante o desenvolvemento de tarefas e actividades relacionadas coa resolución de problemas en contextos da vida real. (...) terá en conta os seus **diferentes ritmos e preferencias de aprendizaxe**, favorecerá a capacidade de aprender por si mesmo, fomentará o traballo colaborativo e en equipo e potenciará a aprendizaxe significativa que promova a autonomía e a reflexión.

Principios pedagógicos

- ESO: (...) elaborarán as súas propostas pedagógicas para todo o alumnado **atendendo á súa diversidade**, e poñerase especial énfase en garantir a **prevención de dificultades de aprendizaxe** e a posta en práctica de **mecanismos de reforzo e flexibilización, alternativas metodolóxicas ou outras medidas** adecuadas tan pronto como se detecte calquera destas situacións.

Principios pedagógicos

- EI/EP/ESO:
 - Importancia dos **elementos transversais**... que inclúen habilidades instrumentais (lecto-escritura, comunicación, oratoria etc.) e educación en valores.
 - Importancia da coordinación entre ciclos e entre etapas.

Atención á diversidade

- Aspectos *obvios*:
 - énfase na AD (pauta ordinaria de acción educativa)
 - adaptar a práctica educativa ás características, necesidades, intereses...
 - importancia da detección temperá
 - mecanismos de apoio e reforzo
 - medidas e respostas para NEAE/NEE
 - coordinación de sectores

Atención á diversidade

- Aspectos *non tan obvios*:
 - desenvolvemento das competencias clave previsto no perfil de saída... polo que **non poden supoñer unha discriminación** que impida a quen se beneficie delas acadar a promoción/titulación.
 - (...) favorecerase a flexibilización e o emprego de **alternativas metodolóxicas no ensino e na avaliación da lingua estranxeira**, especialmente co alumnado que presente dificultades na súa comprensión e expresión.

Atención á diversidade

- Aspectos *non tan obvios*:
 - EP: (...) as condicións de realización dos **procesos asociados á avaliación se adapten ás necesidades** deste alumnado.

Avaliación

- EI/EP/ESO: Os **referentes** para a valoración do grao de adquisición das competencias e o logro dos obxectivos das [áreas/materias/ámbitos] da etapa nas avaliacións continua e final das áreas serán os **criterios de avaliación**.

Avaliación

- EI/EP/ESO: (...) promoverase o **uso xeneralizado de instrumentos de avaliación variados, diversos e adaptados ás distintas situacións** de aprendizaxe que permitan a valoración obxectiva de todo o alumnado.

Avaliación

- El: (...) contribuir a **mellorar o proceso de ensino e aprendizaxe** mediante a valoración da pertinencia das estratexias metodolóxicas e dos recursos utilizados.
- EP/ESO: (...) carácter formativo e será un instrumento para a **mellora tanto dos procesos de ensino como dos procesos de aprendizaxe**.

Sesións de avaliación

- EI/EP/ESO: (...) levantará a correspondente **acta de desenvolvemento** de cada unha das sesións de avaliación, na cal se fará constar a asistencia do profesorado, os asuntos tratados e as **decisións e os acordos acadados e motivados** referidos a cada alumna e a cada alumno, e ao grupo no seu conxunto (...).

Avaliación inicial

- EI/EP/ESO: (...) coa finalidade de **adequar as ensinanzas** de cada [área/materia/ámbito] ao alumnado e facilitar a progresión satisfactoria do seu proceso de aprendizaxe. Nesta sesión **adoptaranse**, de forma coordinada, aquelas **medidas de apoio e reforzo** que se consideren oportunas para cada alumna ou alumno, así como as relativas ao **axuste do desenvolvemento do currículo**.

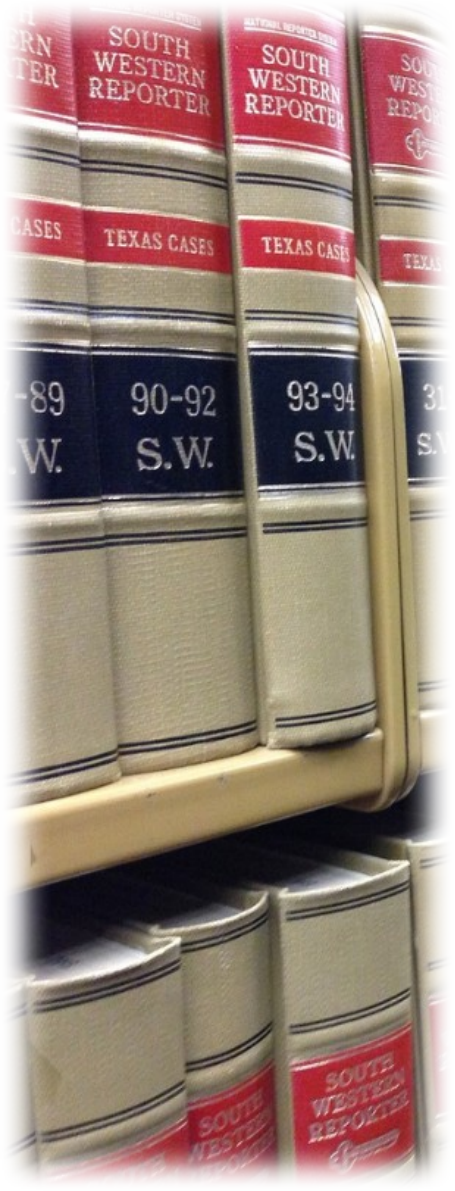
Avaliación da ensinanza

- EI/EP/ESO: (...) estableceranse indicadores de logro para **avaliar o proceso de ensino e a práctica docente** que versarán, como mínimo, sobre os seguintes aspectos:
 - a) A adecuación da programación didáctica e da súa propia planificación ao longo do curso académico.
 - b) A metodoloxía empregada.
 - c) A organización xeral da aula e o aproveitamento dos recursos.
 - d) As medidas de atención á diversidade.
 - e) O clima de traballo na aula.
 - f) A coordinación co resto do equipo docente e coas familias ou as persoas titoras legais.

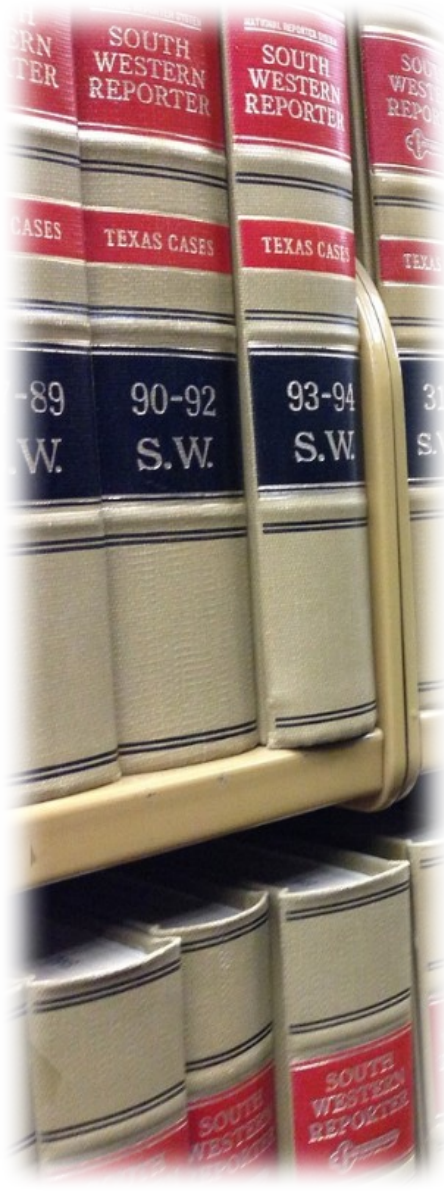
AD e currículo: conclusións

- AD > NEAE > NEE → referente curricular
- Currículo (e ROC) > MAD
- Enfoque competencial (OBX e CA) → AD
- Importancia da avaliación
- Orientacións pedagóxicas: liñas de actuación!!

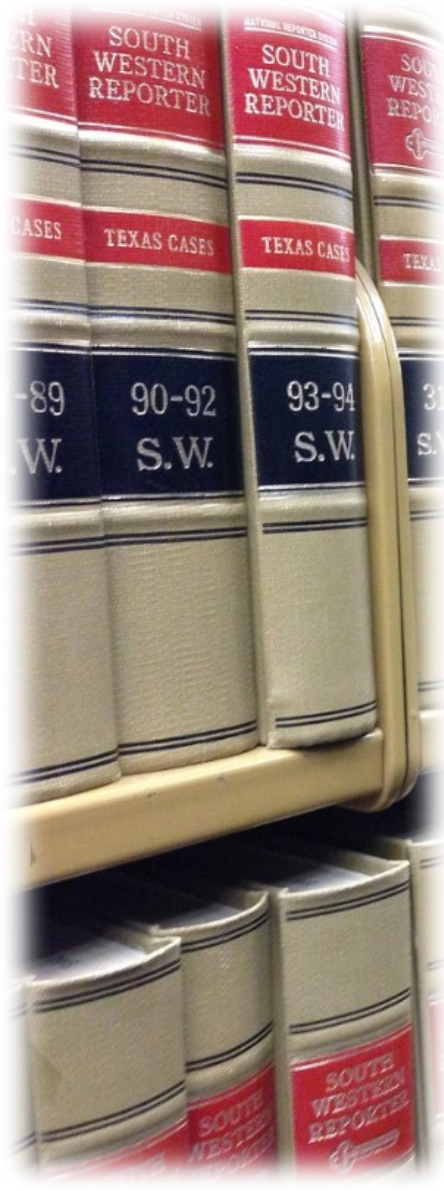
Medidas ordinarias

- a) Estrutura organizativa do centro/aula
- b) Adecuación das PD
- c) Metodoloxía
- d) Tempos/instrumentos/procedementos de avaliación
- e) Aulas de atención educativa e convivencia
- f) Desdobramento de grupos
- g) RE e apoio do profesorado dispoñible
- h) Programas de enriquecemento curricular
- i) Programas de reforzo nas áreas instrumentais básicas
- j) Programas de recuperación
- k) Programas específicos personalizados
- l) Programas de habilidades sociais

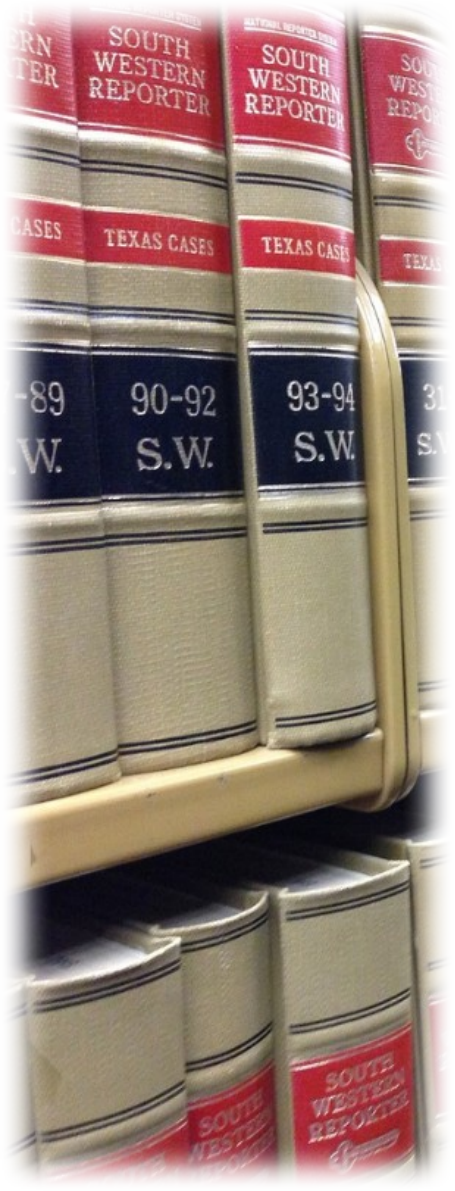
Medidas ordinarias

- a) Estrutura organizativa do centro/aula
- b) Adecuación das PD
- c) Metodoloxía
- d) Tempos/instrumentos/procedementos de avaliación
- e) Aulas de atención educativa e convivencia
- f) Desdoblamento de grupos
- g) RE e apoio do profesorado dispoñible
- h) Programas de enriquecemento curricular
- i) Programas de reforzo nas áreas instrumentais básicas
- j) Programas de recuperación
- k) Programas específicos personalizados
- l) Programas de habilidades sociais

Medidas extraordinarias

- Adaptacións curriculares
- Agrupamentos flexibles
- Apoio de PT/AL
- Flexibilización do período de escolarización
- Programas de diversificación curricular
- Programas de cualificación profesional inicial
- Atención ás dificultades de asistencia
- Grupos de adquisición das linguas
- Grupos de adaptación da competencia curricular

Medidas extraordinarias

- Adaptacións curriculares
- Agrupamentos flexibles
- Apoio de PT/AL
- Flexibilización do período de escolarización
- Programas de diversificación curricular
- Programas de cualificación profesional inicial
- Atención ás dificultades de asistencia
- Grupos de adquisición das linguas
- Grupos de adaptación da competencia curricular

Debates frecuentes

Desde onde se fai unha AC?

- Decreto 229/2011 e Orde do 8 de setembro de 2021... e normativa de currículo
- Modificacións significativas + currículo da ensinanza + elementos prescritivos
- DCB > CC > PD > AC > PA (Proens) vs DCB > AC > PA? (práctica habitual)
- Modificación, ampliación*, redución*, supresión... e permanencia
- Propostas prácticas moi diferentes

Programa de pendentes?

- Na Orde do 8 de setembro de 2021:
 - o a50-EP correspóndese co a52-ESO (permanecer un ano máis no mesmo curso)
 - o a51-eso non se corresponde con ningún outro
- En EP non hai materias, nin matrícula de áreas pendentes

Programa de pendentes?

EI	EP	ESO	BAC	Apartado
X	X	X	X	A adecuación dos obxectivos da etapa ao contexto do centro
X	X	X	X	A contribución á adquisición das competencias clave
X ¹	X	X	X	Os criterios para desenvolver os principios pedagóxicos e incorporar os elementos transversais
X	X	X	X	Os criterios de carácter xeral sobre a metodoloxía
X	X	X	X	Os criterios de carácter xeral sobre os materiais e recursos didácticos
X	X	X	X	Os criterios para o deseño das actividades complementarias
		X ²	X	Os criterios de oferta educativa, agrupamentos en ámbitos, itinerarios e optatividade
	X	X		Os criterios para o deseño dos plans específicos de reforzo para o alumnado que deba permanecer un ano máis no mesmo curso
X ³	X ³	X ³	X ³	Os criterios xerais para a avaliación, a promoción e a titulación
		X	X	Os criterios xerais do outorgamento de matrículas de honra, de ser o caso
		X ⁴	X	Os criterios para o deseño dos plans de reforzo ou de recuperación para o alumnado que acade a promoción con materias pendentes de cursos anteriores
X	X	X	X	As decisións e os criterios xerais para a elaboración e avaliación das programacións didácticas
X	X	X	X	Os criterios para a participación do centro en proxectos, plans e programas
X	X	X	X	O procedemento para a revisión, avaliación e modificación da concreción curricular

1. No caso de EI só os criterios para incorporar elementos transversais.

2. Os agrupamentos en ámbitos só no caso da educación secundaria obrigatoria.

3. En función do que corresponda en cada etapa.

4. Ou ámbitos pendentes no caso da educación secundaria obrigatoria.

Que ensinamos?

- O currículo é un dereito e un deber
- Terapia/rehabilitación vs currículo
- Non perder de vista os obxectivos e o perfil de saída*
- Horas “que se perden” (apoios fóra, complementarias...)
- Os centros educativos non son ludotecas nin asociacións socioculturais

Apoios e especialidades?

- O currículo fala de todas as áreas/materias/ámbitos
- Nas especialidades tamén pode haber apoios (e RE, AC...)
- PT/AL para NEE (ou NEAE)
- Hai intervencións de PT/AL que poderían facer outras especialidades
- PT/AL son tamén docentes con posible horario dispoñible

PT/AL prioritarias?

- A AD non é cuestión de PT/AL (non principalmente)
- A norma recolle funcións, horarios, "reducións"...
- Rol asesor infrautilizado

Compatibilidade das MAD?

- Unha MAD nin implica nin nega outra MAD... e o currículo "pide varias"
- A norma deixa claras as MAD
- Triaxe e priorización no PXAD
- En caso de dúbida, principios (normalización)

Non promoción?

- Cuestión “super-curricular”
- Medida excepcional vs extraordinaria
- Compatible con MAD (incluída AC?)
- Flexibilizar é diferente de non promocionar
- Importancia da coherencia vertical

DUA ou especificidade?

- Críticas? Non é voluntario, é norma
- Opción máis eficaz e eficiente
- DUA como continuum
- DU non quita posibles accións específicas

DUA ou especificidade?

Pautas de Diseño Universal para el Aprendizaje (versión 2.2)

CAST | Until learning has no limits

udlguidelines.cast.org | © CAST, Inc. 2018 | Suggested Citation: CAST (2018). Universal design for learning guidelines version 2.2 [graphic organizer]. Wakefield, MA: Author.

Traducción y adaptación: Fellow Group (2018).

DUA ou especificidade?

“Diseño universal o diseño para todas las personas: es la actividad por la que se conciben o proyectan desde el origen, y siempre que ello sea posible, entornos, procesos, bienes, productos, servicios, objetos, instrumentos, programas, dispositivos o herramientas, de tal forma que puedan ser utilizados por todas las personas, en la mayor extensión posible, sin necesidad de adaptación ni diseño especializado. El «diseño universal o diseño para todas las personas» no excluirá los productos de apoyo para grupos particulares de personas con discapacidad, cuando lo necesiten.”

Outros (non curriculares)

- Ratio
- Convivencia
- Burocracia
- Protocolos

Dúbidas, críticas, comentarios?

Grazas pola atención!

Francisco J. Casal Fernández

 @francasalf